

286

2(075)

u-74

1900

2010

10004

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿՐԹԱԳՐԱԴԱՐԱՆ

275
74

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ԸՆԹԱՑՔ

50

ԳՐՕՆԻ ՈՒՍՄԱՆ

ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ԿՑԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒ

ԵՒ

ՀԱՅ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՒ

ԱՆՍՏԵՐԻՒՐ ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԵՄԱՏ

ՏՊԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ԵՐՐՈՐԴ

ԳԵԴՐ. ՎԱՐԶ. ՊԱՏԿ. ԿՐԹԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԷՆ ՎԱԽԵՐԱՑՈՒԱՅ

ԳՐԵՍ

ՎԱՐԴԱՆ ՔԱՀԱՆԱՅ ԱՍԼԱՆԵԱՆ

Հա՛յ սիրէ, ծա՛մ սիրէ, գի՛ր սիրէ:

ՍՅՅԵԱՒ ՆՈՂԱ

2(075)
Ա-74

•ماري نظارت جليله سنك في ١٦ حزيران سنة
•رخصتناه سيله طبع اولت

Կ. ՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐ. Ն. Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

1900

Ի ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՅ

Տ. Տ. ՄԿՐՏԻԶ Ա. Ս. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

Ի ՊԱՏՐԻԱՐԿՈՒԹԵԱՆ Ս. ԵՐՈՒՍԱԼԷՄԻ

Տ. ՅԱՐՈՒԹԻԻՆ Ս. ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

Ի ՊԱՏՐԻԱՐԿՈՒԹԵԱՆ Կ. ՊՈԼՍՈՅ

Տ. ՄԱՀԱՔԻԱ Ս. ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ

ՍՈՍՅԱԼ ՏՊԱԳՐՈՒԹՅԱՆ

Տարրական նախադասարաններու համար ձեռնարկելով գրել «Կրօնի Ուսման Տարրական Ընթացքը»՝ նկատողութեան առի հետեւեալները.

Ա. Մերժեցի կէս-գրաբար կէս-աշխարհաբար լեզուն, նախ՝ բառ մը երբեմն գրաբարի եւ երբեմն աշխարհաբարի ձեւով հղովելով՝ միօրինակութեան դէմ չմեղանչելու, եւ երկրորդ՝ մանուկներու ընտանի լեզուն գործածելու համար:

Բ. Բէկ մէկ բանով հին դրութեան չնմանելու համար, հարցումներ չդրի գրքիս մէջ: Ուսուցիչը աշակերտին ըմբռնումը կը նկատէ եւ անոր համեմատ կ'ընէ հարցումները:

Գ. Չեմ դադեցըներ մանուկը կրօնի բարձր խորհուրդներու մանրամասն ուսումնասիրութեամբը՝ նկատելով որ կանխահաս է: Ասոր հետ մէկտեղ, ոչ մէկ անհրաժեշտ պարագայ զանց ըրած եմ, կը կարծեմ:

Դ. Մոլութիւններու ցուցակներով չլեցուցի դասագիրքս, նկատելով որ քրիստոնէական վարդապետութիւն սորվեցնել է փափաքս: Շատ մը դասագրքեր իրարու հետ մրցած են արդէն մոլութիւններու մանրամասն ուսումնասիրութիւնով:

Ե. Մանուկներու անպէտ, երկիւղ ազդելիք պարագաներու յիշատակութիւնն իսկ չըրի, որովհետեւ անձնական փորձով համոզուած եմ այդ կարգի

57674-Ա.Ը.

37954-67

դասագրքերու վնասներուն։ Աստուած սիրէ Կրօնի Ուսումը սիրոյ ուսումն է։ Հոն երկիւղի պէտք չկայ։ Քանի որ մեր Փրկիչը հռչակած է թէ «Մանուկներուն է արքայութիւնը», ինչո՞ւ պղտորենք անոնց միտքը՝ իրենց չվերաբերած առարկաներու ուսումովը եւ երկիւղ ազդենք այն ուսանելիքներուն մէջ ուր միայն հեղ, հանդարտ բարոյական մը, անբիծ ու անմեղ սէր մը կ'աւանդուի։

Մինչեւ ցարդ հրատարակուած Քրիստոնէականները կը սկսին՝ պատմելով Նիկիայի ժողովը, կ'աւանդեն անոր հրատարակած Հանգանակը զոր հատուած առ հատուած կը մեկնաբանեն։ Եւ կը փորձեմ փոխել Քրիստոնէականներու ձեւը։ Կը դնեմ Նիկիայի Հանգանակը, բայց Եկեղեցիի Պատմութեան մէջ եւ իր ժամանակին։ Հետաքրքրական է որ Արեւմտեան Եկեղեցիի դրութեամբ Քրիստոնէականներու այդ ձեւը դեռ կը պաշտպանուի ձեռնհաս մարմինէն։ Դպրոցներ՝ որոնք անուշադիր չեն կրօնի ուսուցման՝ քրիստոնէականի կը յատկացնեն զատ դաս, Սրբազան Պատմութեան՝ զատ դաս, և եթէ աշխարհիկ Պատմութիւնը դասախօսուի, անշուշտ Իսրայելի Պատմութիւնը անգամ մը ևս կը կրկնուի իբրեւ տարբեր ժողովուրդի մը պատմութիւն։ Մաքառելով այս դրութեան դէմ՝ կը փորձեմ «Կրօնի Ուսում» անունին տակ ամփոփել «Քրիստոնէական Վարդապետութիւն» և «Սրբազան Պատմութիւն» անուններով իբրեւ տարբեր ուսումներ աւանդուածը։

Հրատարակելէ առաջ այս Զեռնարկը, ենթարկեցի ձեռնհաս բարձրաստիճան հոգեւորականներու նկատողութեանը,^[1] և անոնց հաւանութիւնը զիս քաջալերեց հրատարակութեան տալ դուզնաքեայ փորձս։ Կը սպասեմ քննադատութեան, որպէսզի փորձիս թերութիւնները հռչակուին եւ աւելի կատարեալները հրապարակելն, որով իմ բաղձանքս ալ պսակուի, այն թէ՛ Կրօնի ուսումը իր արժանաւոր դիրքը զբաւէ մեր վարժարաններու մէջ իրեն յարմար դասագիրքերով։

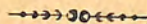
Առ այժմ պէտք չենք տեսներ Ուղեցոյց հրատարակել ուսուցիչներուն համար։ Կ'ենթադրենք որ այս գիրքը աւանդելու կոչուած ուսուցիչը քաջամուտ է Հին եւ Նոր Կտակարաններու եւ Եկեղեցական Պատմութեան։ Դասաւանդման համար՝ բաւ է յիշեցընել սա կէտերը։ Հարկ է դասը կարդալ, նիւթերն ընդարձակել, պատմական, աշխարհագրական տախտակներով բացատրութիւններ բառերու մեկնութիւնն ու կարեւոր ծանօթութիւններ տալ, յատուկ անուններն ու թուանշանները սև տախտակի վրայ գրելով օրինակել տալ, դասէն հետեւելիք կրօնական, բարոյական եւայլ սկզբունքներն ի վեր հանել, պատմական դէպքերու բաղդատութիւնն ընել, եթէ կարելի է կրօնական պատկերներու հաւաքածու մը ունենալ դասաւանդութեան ատեն և զանոնք ըստ կարգին ցոյց

[1] Իսկ երկրորդ տպագրութեան առթիւ Պատ. Կրօնական Ժողովն ալ Դուրեան Եղիշէ Եպիսկոպոսի միջոցով քննած եւ վաւերացուցած է։

տալ ու բացատրել, տօնական օրերու առթիւ նոյն
դէպքերուն պատմութիւնը կրկնել եւ շարական-
ները երգել տալ, եւայլն, եւայլն: Յաջորդ դասին,
աշակերտները պիտի պատմեն նոյնը՝ ո՛չ թէ թու-
թակօրէն գոց զրուցելով՝ այլ նիւթերուն խմաստը
տալով աւելի ճոխ ու լի, աւելի ընդարձակուած
նախորդ դասի միջոցին տրուած տեղեկութիւննե-
րով:

Բայց, ամէն պարագայի մէջ, ինչպէս որ Մեծ
Վարդապետը կ'ըսէ, «Նախ առնել եւ ապա ու-
սուցանել», անհնարին է ներշնչել մանուկ-ուսա-
նողին որեւէ կրօնական բարոյական, եթէ նոյն
ինքն Ուսուցիչը՝ իր անձով, իր վարքով ու բար-
քով, իր գործով ու խօսքով չ'ապացուցաներ թէ
ճշմարտապէս կը հաւատայ ինչ որ ուսուցանել
կոչուած է:

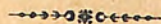
Կրօնի Ուսման Միջին եւ Բարձրագոյն Դասըն-
թացքները հետզհետէ լոյս պիտի տեսնեն: (1)

[1] Առ այժմ այս Տարւոյ մասէն ետք կրնայ տրուիլ
աշակերտներուն՝ Հասարակական Կրթութեան Ս. Հարէշեանի.
քսաներորդ հրատարակութիւն Դաւթեան Գործակալութեան:

Ա. ՄԱՍ

ՀԻՆ ԿՏԱԿԱՐԱՆ

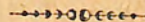

Ա. ԱՍՏՈՒԱԾ ԿԱՅ

1. Աստուած ոչինչէն ստեղծեց երկինքն
ու երկիրը և անոնց մէջ գտնուած ամէն բա-
ները:

2. Մարդիկ կը պաշտեն Աստուած որ զի-
րենք ստեղծեր է և կը խնամէ ամէն կերպով:

3. Աստուած ինքզինքը յայտնած է մար-
դոց՝ Աստուածաշունչ Ս. Գիրքին միջոցաւ որ
գրուած է Մովսէսի և ուրիշ Մարգարէնե-
րու ձեռքով:

Բ. ԱՍՏՈՒԱԾ

1. Աստուած մէկ է:

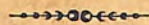
2. Ո՛վ որ Աստուծոյ հաւատայ և զանի-
կա պաշտէ, կ'ըսուի աստուածապաշտ:

3. Աստուած հոգի է, ուստի չենք կըր-
նար մեր աչքով տեսնել կամ մեր ձեռքերով
չօշափել. հապա մեր հոգիով կը ճանչնանք:

4. Աստուած ամէն բանի կարող է, ամէն տեղ է, ամենաբարի է և ամէն բան գիտէ:

5. Ս. Սւետարանը կը սորվեցնէ թէ Աստուածութիւնը երեք անձերէ կը բաղկանայ՝ Հայր, Որդի և Ս. Հոգի:

6. Երբ կը խաչակնքենք երեսնիս, կ'ըսենք. «Յանուն Հօր եւ Որդւոյ և Հոգւոյն Սրբոյ»:

Գ. ԱՐԱՐԶԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ.

1. Աստուած վեց օրուան մէջ ստեղծեց երկինքն ու երկիրը:

2. Աստուած ըսաւ. Թո՛ղ լոյս ըլլայ:

3. Աստուած ըսաւ. Թո՛ղ երկինքի ջուրերը երկրի ջուրերէն զատուին:

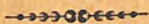
4. Աստուած ըսաւ. Թո՛ղ ծովը բաժնուի ցամաքէն և հողը բուսցնէ ամէն տեսակ բոյսեր, ծառեր ու ծաղիկներ:

5. Աստուած ըսաւ. երկինքի մէջ Թո՛ղ ըլլան Արեւը, Լուսինն ու Աստղերը:

6. Աստուած հրամայեց որ ծովուն մէջ ձուկեր և օդին մէջ թռչուններ ըլլան:

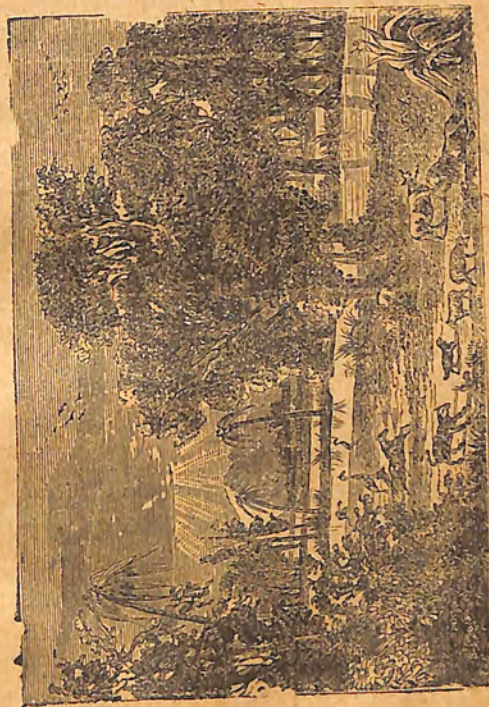
7. Աստուած ստեղծեց ցամաքի բոլոր կենդանիները, և ամենէն վերջը հողէն ստեղծեց Ադամն ու Եւան:

8. Եօթներորդ օրը հանգչեցաւ Աստուած ստեղծագործելէ:

Գ. ՆԱԽԱԾՆՈՂՆԵՐ

1. Աստուած գեղեցիկ պարտէզի մը մէջ դրաւ Ադամն ու Եւան, և հրաման տուաւ ա-

Դրախտ

նոնց որպէս զի աշխատին և պահպանեն զայն (Դրախտ):

2. Աստուած ըսաւ. «Աճեցէ՛ք, շատցէ՛ք և տիրեցէ՛ք բոլոր աշխարհի ու իշխեցէ՛ք բոլոր կենդանիներուն վրայ»:

3. Աստուած ըսաւ. «Դրախտին բոլոր ծառերուն պտուղներէն կերէ՛ք, սակայն բարին ու չարը գիտնալու ծառին պտուղէն մի՛ ուտէք»:

4. Աստուած ըսաւ. «Այն օրը որ այդ ծառին պտուղէն ուտէք, պիտի մեռնիք»:

5. Բայց եւա օձէն խաբուելով՝ արգիւռած ծառին պտուղէն կերաւ եւ Ադամին ալ կերցուց: Ուստի Աստուած պատժեց զանոնք, իրենց անհնազանդութեան համար, Դրախտէն դուրս հանելով և ըսաւ. «Քանի որ հրամանս չպահեցիք, պիտի մեռնիք և հող պիտի ըլլաք»:

Ե. Ա.Գ.Ա.ՄԻՆ. ՈՐԳԻՆ.ՆԵՐԸ

1. Ադամնախ երկու զաւակ ունեցաւ. Կայէն և Աբէլ:

2. Աստուած սիրեց Աբէլը որ զինքը կը պաշտէր մատաղով ու չերմեռանդ սիրով:

3. Կայէն նախանձեցաւ իր եղբոր վրայ եւ սպաննեց զայն:

4. Աստուած չար Կայէնը պատժեց:

5. Աստուած Աբէլին տեղ Սէթ անունով զաւակ մը տուաւ Ադամին. Սէթի սերունդը բարի և աստուածավախ մարդեր եղան:

6. Սէթի սերունդին մէջ երեւելի եղան

Ման Աբէլի

Ենովք, որուն գերազանց առաքինութիւնները վարձատրեց Աստուած՝ անմահութիւն շնորհելով և երկինք տանելով զայն. Մաթուսաղայ որ երկարակեաց եղաւ. Ենովս, եւայլն:

Զ. ԶՐՀԵՂԵՂ.

1. Եղաւ ժամանակ մը որ Սէթի սերունդը չար կայէնի սերունդին հետ խառնուեցաւ և Աստուած մոռցաւ:

Զրհեղեղ

2. Աստուած ջրհեղեղով ջնջեց բոլոր սարգերը իրենց չարութեան համար, մինակ Նոյ նահապետն ու անոր երեք որդիները՝ Սեմ,

Քամ, Յաբեթ՝ իրենց կիներով՝ ընդ ամենը ութ հոգի աղատեց մահուանէ:

3. Նոյ և իր որդիները ջրհեղեղի ժամանակ ապաստանած էին ընդարձակ նաւի մը մէջ (Տապան), զոր Աստուծոյ հրամանով շինած էր Նոյ, Նոյ բոլոր կենդանիներէն ալ առած էր իր հետ տապանին մէջ՝ իրենց ուտելիքովը:

4. Տապանը, տարի մը ջրերու վրայ ծփալէ վերջը, Արարատ լեռին վրայ նստաւ: Զուրերը ցամքեցան և Նոյ՝ ընտանիքովը տապանէն դուրս ելլելով՝ Աստուծոյ շնորհակալութեան զոհ ընծայեց:

5. Զրհեղեղէն վերջ, Նոյի սերունդը աճեցաւ և սկսաւ տարածուիլ բոլոր աշխարհ:

Լ. ԱՐԲՈՒՀԱՄԻՆ. ԿՈԶՈՒՄԸ

1. Ժամանակ անցնելով՝ շատ մարդիկ մոռցան Նոյ նահապետին բարի օրինակը:

2. Աստուած ընտրեց Աբրահամ անունով բարեպաշտ մարդը որպէս զի անոր սերունդին միջոցաւ Աստուծոյ հաւատքը անխախտ պահուի այս աշխարհի մէջ:

3. Աստուած փորձեց Աբրահամին հաւատքը՝ հրամայելով որ իր մէկ հատիկ զաւակը, Իսահակ, իրեն զոհ ընէ:

4. Արրահամ հնազանդեցաւ . Բայց Աստուած հրեշտակի ձեռքով արգիլեց Արրահամը՝ իսահակը զոհ ընելէն , և խոյ մը զրկեց զոհին համար :

5. Աստուած տեսնելով Արրահամի հաւատքը և հնազանդութիւնը՝ խոտացաւ որ անոր սերունդը մեծ ազգ մը ընէ և աշխարհի Փրկիչը գայ այդ ազգէն :

Ը. ԻՍԱՀԱԿԻ ՈՒ ՅԱԿՈԲ

1. Արրահամ ու իր կինը, Սառա , խոր ծերութեան հասակի մէջ մեռան :

2. Իսահակ ամուսնացած էր Ռեբեկայի հետ որմէ երկու տղայ ունեցաւ . Եսաւ եւ Յակոբ :

3. Յակոբ շատ շնորհալի տղայ էր , և իր մօրը սիրելի . սակայն Եսաւ խեռ էր , ուստի և մայրը Յակոբը հեռացուց տունէն և զրկեց ազգականներուն քով :

4. Ճամբան , Յակոբ երազին մէջ տեսաւ Աստուած որ ըսաւ . «Ես եմքու հօրդ՝ Իսահակին՝ ու Արրահամին Աստուածը . այդ տեղը ուր կը քնանաս , քու սերունդիդ պիտի տամ , քու սերունդդ աւագի պէս անթիւ պիտի ընեմ և քու սերունդովդ պիտի օրհնուին երկ-

րին բոլոր ազգերը : » Յակոբ իր գլխուն տակը դրած վէմն օծեց և այդ տեղին անունն ալ Բեթէլ (Տուն Աստուծոյ) դրաւ :

5. Ասկէ զատ , Յակոբ ամբողջ գիշեր մը հրեշտակի մը հետ կռուեցաւ , որ Խաբայի անունը տուաւ իրեն , այսինքն . Աստուծոյ հետ կռուող : »

Թ. ԳԵՂԵՅԻԿ ԵՌԱՍԷՓ

1. Յակոբ երկու կին առաւ՝ Լիա և Ռաբէլ անուն . Տասն երկու զաւակ ունեցաւ . սա կայն անոնց մէջէն Ռաբէլին ծնած Յովսէփը շատ կը սիրէր . ուստի եղբայրները կը նախանձէին :

2. Օր մը , երբ Յովսէփ գնացած էր եղբայրներուն քով որոնք հօտերը կ'արածէին , եղբայրները բռնեցին Յովսէփը , իսմայէլացի վաճառականներու ծախեցին և Յակոբը խաբեցին թէ Յովսէփ գիշատուած է գազաններէ :

3. Իսմայէլացի վաճառականները Յովսէփը տարին Եգիպտոս , ուր Փարաւոնի դահճապետին ծախեցին :

4. Յովսէփ սիրելի եղաւ դահճապետին . բայց անոր կնկան զրպարտութիւնովը բանտ դրուեցաւ . Բանտին մէջն ալ Յովսէփ բան-

տապետին սիրելին գարձաւ, վոսն զի Աս-
տուծոյ շնորհքովը լեցուն էր: Բանտին մէջ
Յովսէփ մեկնեց փարաւոնի տակաւապետին
և մատակարարին երազները:

Յովսէփ կը ծախսուի

Յ. Եգիպտոսի փարաւոն թագաւորը Յով-
սէփը բանտէն հանելով փոխարքայ ըրաւ որով-
հետեւ Յովսէփ մեկնեց փարաւոնի տեսած ե-
րազներն ալ. (Պատմել թէ ի՛նչ երազներ տե-
սաւ փարաւոն).

Յ. Բոլոր եգիպտոս ու Պաղեստին ահաւոր
սով մը եղաւ որուն պատճառով Յակոբ իր
շաւակներն եգիպտոս զրկեց ցորեն առնելու:
Յովսէփ, որ վերակացու էր ցորենի բաշխման,
ինքզինքը ծանօթացուց եղբայրներուն և իր
գերդաստանը կանչեց եգիպտոս ու հոն Գեսեմ
ըսուած բարերեր երկիրը տուաւ անոնց՝
բնակութեան համար:

Յ. Գեսեմի մէջ Յակոբի սերունդը չատցաւ,
բարգաւաճեցաւ: Յակոբի իսրայէլ անունէն
իր սերունդը իսրայէլացի ըսուեցաւ:

Յ. Յովսէփի մեծագործութիւններուն չը-
նորհիւ եգիպտոսի թագաւորները չատ խը-
նամբ կը տանէին իսրայէլացիներուն:

Յ. Յովսէփ իր գեղեցկութեանը համար
կը կոչուի «Յովսէփ գեղեցիկ»:

Ժ. ՄՈՎՍԷՍ ՄԱՐԿՈՐԷ

1. Եղաւ ժամանակ մը, երբ եգիպտոսի փա-
րաւոններէն մէկը, որ չէր գիտեր Յովսէփին
բարիքը, իսրայէլացիներն սկսաւ չարչարել և
հրաման հանեց որ ամէն իսրայէլացինոր ծը-
նած արու տղաքները նեղոս գետը նետուին:

2. Ղեւիի ցեղէն կին մը նոյն միջոցին
մանչ մը ծնաւ և այդ հրամանը դործագրեւ:

37954-67

լու համար սնտուկի մը մէջ դրաւ ու գետը նետեց զայն: Փարաւոնին աղջիկը սնտուկը տեսնելով՝ ջրէն հանեց մանուկը, Մովսէս անուանեց զայն և պալատին մէջ իրեն որդեգիր դրաւ, մեծցուց ու դաստիարակեց:

3. Ղեւիի ցեղը մէկն էր այն տասներկու ցեղերէն, որոնք սերած էին Յակոբ նահապետի տասներկու որդիներէն:

ԺԱ. ԵԳԻՊՏՈՍԷՆ ԵՂԵՆԸ

1. Մովսէս փախաւ գնաց Մադիանի երկիրը, այն տեղի քուրմին աղջիկը իրեն կին առաւ և որդիներ ունեցաւ: Քառասուն տարի վերջը, այսինքն ութսունամեայ հասակին մէջ, Աստուծոյ հրամանով Եգիպտոս վերադարձաւ՝ իսրայէլացիները հանելու համար այն երկրէն:

2. Մեծամեծ հրաշքներէ վերջը միայն՝ փարաւոն թող տուաւ որ իսրայէլացիները Եգիպտոսէն ելլեն:

3. Փարաւոն զղջալով հրաման տալուն՝ իր բանակով սկսաւ հալածել իսրայէլացիները, սակայն Աստուած զանոնք անվնաս անցուց Կարմիր ծովէն, և փարաւոնն ու Եգիպտացիները այդ ծովին մէջ խեղդեց:

4. Կարմիր ծովէն անցնելէ ետքը, իսրայէլացիները քառասուն տարի թափառեցան անապատին մէջ Մովսէսի առաջնորդութեամբ:

5. Աստուած, այդ թափառման միջոցէն,

Մովսէս ապառաժէն ջուր կը բխեցընէ

կը խնամէր իսրայէլացիները՝ երկինքէն մանանայ տեղացընելով կերակուրի համար, և ապառաժներէ ջուր բխեցընելով:

6. իսրայելի ժողովուրդը կը տրտնջար

Մովսէսին գէտ, որ զիրենք եգիպտոսէն հանած էր, ուր կերակուրը չէր պակսիր իրենց. մինչդեռ անապատին մէջ, թէ և մեծ սքանչելիքներ կը ցուցնէր Աստուած, սակայն միշտ կերակուրի համար հոգ պէտք էր ընել:

Յ. Աստուած կը պատժէր ամէն անգամ այն մարդիկը որոնք մոլութեան համար կը տրտնջէին:

Շ Անգամ մը, մինչդեռ Մովսէս Սինա լեռը առանձնացած էր Աստուծոյ հրամանով օրէնքը գրելու, ժողովուրդը ստիպեց Մովսէսին եղբայրը Ահարոնը որ չինեց ոսկիէ հորթ մը. ժողովուրդէն շատեր Աստուած մոռնալով սկսան պաշտել այդ կուռքը: Մովսէս լեռնէն իջնելով՝ սոլաննել տուաւ բոլոր անոնք որ Աստուծոյ պաշտօնը ձգելով՝ երկիր-պագած էին ոսկի հորթին:

Չ. Դեռ շատ սքանչելիքներ ալ գործեց Աստուած, իր խնամքը ցուցնելով Իսրայէլի ժողովուրդին: Այս ամենը գրուած են Մովսէսի ձեռքով:

ԺԲ. ԲԱՐՈՅԱԼԱՆ ՕՐԷՆԷ

1. Աստուած սահմանեց ծիսական և վարչական օրէնքներ որոնք Իսրայէլի ժողովուրդին կեանքը պիտի կանոնաւորէին. իսկ հաստատելով բարոյական օրէնքը՝ թէ՛ Իսրայէլի և թէ՛ բոլոր մարդկութեան յաւիտենական երջանկութիւնը սահմանեց:

2. Սինա լեռին վրայ Աստուած իր փառքը ցոյց տալով Իսրայէլի ժողովուրդին՝ հրատարակեց բարոյական օրէնքը:

3. Բարոյական օրէնքը տասը պատուէրներէ կը բաղկանար. անոր համար կը կոչուի «Տասնաբանեայ Պատուիրանք» և գրուած էր երկու քարէ տախտակներու վրայ:

4. Աստուած ըսաւ.

Ա. Ես եմ քու Տէր Աստուածդ. ինձմէ զատ Աստուած չճանչնա՛ս:

Բ. Կուռք չչինես և կուռքի նմանող որ և իցէ բանի երկրպագութիւն չընես:

Գ. Քու Տէր Աստուածիդ անունը պարապ բանի համար բերան չառնես:

Դ. Շաբաթ օրը սուրբ պահես:

Ե. Հայրդ ու մայրդ պատուես, մեծարես որպէս զի շատ տարիներ ապրիս:

Չ. Մարդ չսպաննես:

Ի. Գէշութիւն չընես:

Ը. Գողութիւն չընե՛ս:
Թ. Սուտ վկայութիւն չի տա՛ս:

Մովսէս մարգարէ

Ժ. Աչք չտնկես ընկերիդ ունեցած և ոչ
մէկ բանին:

ԺԳ. ՎԼԵՑՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐԱՆ

1. Մովսէս չինեց Աստուծոյ առաջին տա-
ճարը որ շարժական էր և կ'ըսուէր «Վկայու-
թեան խորան»:

2. Շատ չքեղ չինուած էր անիկա. մէջը
դրուած էր ոսկիով պատած սնտուկ մը. այդ
սնտուկը կոչուեցաւ «Տապանակ Ուխտի»:

3. Տապանակին մէջ դրաւ Մովսէս այն
երկու քարէ տախտակները, որոնց վրայ ար-
ձանագրուած էր, Աստուծոյ հրամանով, Տաս-
նաբանեայ Պատուիրանքը, ոսկիէ սափորով
մը երկինքէն իջած մանանան, և Ահարոնին
գաւազանը:

4. Աստուծոյ հրամանով Մովսէս Ղեւիի
ցեղին յանձնեց տաճարին սպասաւորութեան
պաշտօնը, ընտրեց քահանաներ որ ամէն օր
պաշտօն մատուցանեն Աստուծոյ տաճարին
մէջ: Քահանաներու ղլուխ դրաւ իր Ահարոն
եղբայրը որ Քահանայապետ կոչուեցաւ:

5. Աստուած սահմանեց այն ծեսերն ու
արարողութիւնները, որոնք միշտ պիտի գոր-
ծադրուէին տաճարին մէջ:

6. Ծէսերու առաջինն էր զոհը, զոր կը
մատուցանէին կենդանիներ մատաղ ընելով՝
մեղքի քաւութեան համար:

7. Աստուած՝ վկայութեան խորանին մէջէն՝ կուտար իր հրամանները Մովսէսին:

8. Մովսէս վախճանեցաւ 120 տարուան՝ անապատին մէջ նաբաւ լեռը, առանց մտնելու Աւետեաց երկիրը: Իր գերեզմանն անյայտ մնաց:

9. Մովսէս Աստուծոյ փառքին ջերմ նախանձախնդրութիւն ունէր, և տէր էր գերազանց առաքինութիւններու: Անիկա Աստուծոյ սիրելին էր:

Ի. Գ. ՍՈՒՐԲ ՆՐԱՒՐ

1. Քառասուն տարի վերջը Իսրայէլացիները մտան Քանանի երկիրը, ուրկից գաղթած էր Յակոբ նահապետ: Քանանի երկիրը Պաղեստին կը կոչուի հիմայ:

2. Իսրայէլացիները Յեսուի առաջնորդութեամբ և հրաջքով Յորդանան գետէն անցնելով՝ Երիքովն առին և մտան Պաղեստին: Երկրին բնակիչները կոտորեցին և հաստատուեցան հոն որ շատ բարեբեր երկիր մ'էր, այնպէս որ առակ դարձած էր թէ այդ երկիրը կաթ ու մեղր կը բխէր:

3. Քրիստոսի թուականէն գրեթէ հազար չորս հարիւր տարիներ առաջ էր որ Իսրայէլացիները հաստատուեցան Պաղեստին:

Ժ. Գ. ՏԱՒՈՐՆԵՐ

1. Յեսու մինչեւ իր մահը կառավարեց ագգը, աստուածային օրէնքներու համաձայն, և Իսրայէլ մեծ հանգստութեան մէջ էր:

2. Յեսուի մահէն վերջը, Իսրայէլի ժողովուրդը չար օրինակի հետեւելով՝ կուռք պաշտել սկսաւ: Աստուած պատժեց զանիկա,

3. Ժողովուրդը զղջալով իր չար գործերուն վրայ՝ երբ Աստուծոյ կը պաղատէր, Աստուած ժողովրդին մէջէն երեւելի անձեր կը հանէր որոնք կ'առաջնորդէին Իսրայէլացիներուն:

4. Այդ երեւելի անձերը դատաւոր կոչուեցան:

5. Դատաւորներուն մէջ անուանի եղան Գեդէոն, Յեփթայէ, Բարակ, Սամփսոն, և ամենէն վերջին դատաւորը Սամուէլ որ մարգարէութեան շնորհք ալ ունէր:

6. Դատաւորներուն ժամանակը քանի մը հարիւր տարի տեւեց:

ԺԷ. ԹԱԳԱՒՈՐՆԵՐ

1. Սամուէլ մարգարէն, Աստուծոյ հրամանով, Բենիամինի ցեղէն Սաւուղ անուն անձը թագաւոր օծեց Իսրայէլի:

Դաւիթ Մարգարէ

2. Իսրայէլի թագաւորներուն մէջ անուանի եղաւ Սաւուղի յաջորդը Դաւիթ, որ Երուսաղէմը մայրաքաղաք ըրաւ:

3. Դաւիթ մարգարէութեան շնորհք ալ ունէր և գրած է Աստուածաշունչի մէջ Սաղմոսը:

4. Դաւիթ Տապանակ Ուխտին երուսաղէմ փոխադրեց մեծ հանդէսով և մշադրեց գեղեցիկ ու փառաւոր տաճար մը կանգնել Աստուծոյ սուրբ անունին համար:

5. Դաւիթի որդին և յաջորդը՝ Սողոմոն՝ Աստուծոյ հաճութեամբ արժանի եղաւ հիմնելու այդ տաճարը ուր զետեղեց Տապանակ Ուխտին:

6. Տաճարը շատ հրաշալի շէնք մ'էր և ամբողջ պատերը ոսկիով պատած: և ճոխ զարդարանքներով լի էին:

7. Սողոմոն, տաճարին աւարտմանը, փառաւոր հանդէսներ կատարեց և երկիւղածութեամբ աղօթեց Աստուծոյ, որպէս զի երբ ժողովուրդն աղօթէ նոյն տաճարին մէջ, իր խնդրուածքը լսուի:

8. Աստուած լսեց Սողոմոնի աղօթքը և անոր տուաւ մեծ իմաստութիւն, հարստութիւն և փառք: Սողոմոն «Իմաստուն» կը կոչուի և գրած է Աստուածաշունչի մէջ գեղեցիկ գրքեր որոնք կը կոչուին Առակաց, Ժողովոյի, Երգ երգոց:

ԺԷ. ԹԱԳԱՒՈՐԵՆԵՐ [ՇԱՐ.]

1. Սողոմոնէն վերջը, անոր որդի և յա-
ջորդ Յերոբոամի ժամանակ, իսրայէլի տասը
ցեղերը զատ թագաւորութիւն մը հիմնեցին
որուն մայրաքաղաքն եղաւ Սամարիա:

2. Յերոբոամ մինակ Յուդայի և Բենիա-
մինի ցեղերուն իշխեց. Այսպէս դարերով
բաժնուած մնացին Յուդայի և իսրայէլի
թագաւորութիւնները:

3. իսրայէլի թագաւորները ընդհանրա-
պէս չար ճամբու հետեւեցան, արգիլեցին
ժողովուրդը՝ երուսաղեմ երթալ Աստուծոյ
տաճարին մէջ երկրպագելու և շինեցին կուռ-
քեր: իսրայէլի թագաւորութիւնը քիչ տեւեց,
մինչդեռ Յուդայի թագաւորութիւնն երկար
դիմացաւ:

4. իսրայէլի թագաւորներու չարագոյնին՝
Աքաաբի ժամանակ, եղիա մարգարէն ջանաց
ժողովուրդն իր չար ճամբէն ետ դարձնել:
Եղիա իր գերազանց առաքինութիւններուն
համար արժանի եղաւ Ենովքի նման անմա-
հանալու և երկինք վերանալու: Իրմէ վերջ
Եղիսէ մարգարէն նշանաւոր եղաւ իր հրաշք-
ներով:

5. Յուդայի թագաւորներուն մէջ բարե-
պաշտութեան կողմէ նշանաւոր եղան Եղե-

կիա և Ովսիա: Սակայն անոնցմէ չատերը
կռապաշտութեան սկսան, եւ ժողովուրդը կը
մղէին ճշմարիտ Աստուծոյ պաշտօնը ձգելով՝
կռապաշտ ըլլալու:

— ❦ —

ԺԸ. ՄԱՐԳԱՐԷՆԵՐ

1. իսրայէլի ազգը ամէն անգամ՝ երբ հե-
տեւելով ուրիշներու՝ կը մոռնար Աստուծոյ
պատուէրներն ու կռապաշտութեան կը սկսէր
Աստուած մարգարէներ կը լրկէր որոնք կու-
ղային և կը քարոզէին ժողովրդին: Կը յանդի-
մանէին անոնց չար գործերը և իրենց ծուռ
ճամբէն կը դարձնէին:

2. Մարգարէները գուշակութիւններ կ'ը-
նէին Յիսուսի Գրիստոսի աշխարհք գալուն
համար:

3. Մարգարէներու գրքերուն մէջ առաջ-
ուընէ գուշակուած ու գրուած էր Գրիստո-
սի ծնունդը, ծննդեան տարին, որու սերուն-
դէն ըլլալը, հրաշագործութիւնները, չարչա-
րանքը, մահն ու յարութիւնը:

4. Մարգարէները Ս. Հոգիէն շարժած կը
գրէին այս գրքերը, որոնք կը գտնուին Աս-
տուածաշունչին մէջ:

5. Մարդարէներուն մէջ երեւելի եղան
Եսայի, Երեմիա, Եզեկիէլ ու Դանիէլ: Մար-
դարէներուն մեծ մասը նահատակուած են
Խորայէլացիներէն:

ԽԹ. ԳԵՐՈՒԹԻՒՆ. ՈՒ ԴԱՐՁ

1. Աստուած պատժեց Խորայէլի ժողովուր-
դին չարութիւնը՝ Յուդայի թագաւորութիւնն
ալ վերջացնելով և ազգը գերութեան մատնե-
լով, եօթանասուն տարի, Բաբելոնի մէջ:

2. Նշանաւոր եղան Բաբելոնի մէջ Դանիէլ
մարդարէն և երեք ընկերները՝ Սեդրաք, Մի-
սաք և Աբեղնադով, որոնք ճշմարիտ Աստուա-
ծը պաշտելուն համար ողջ ողջ կրակը նետ-
ուեցան, բայց Աստուծոյ հրաշքովը անվնաս
մնացին:

3. Նշանաւոր եղաւ նաեւ Եսթեր՝ որ Պար-
սիկներու թագուհի եղաւ և Խորայէլի ժողո-
վուրդն ամեն կերպով պաշտպանեց:

4. Գերութենէ դարձէն մինչեւ Քրիստոսի
գալուստը տեւող հինգ հարիւր տարիի միջո-
ցին, Խորայէլացիները ալ չհետեւեցան կռա-
պաշտական բաներու:

5. Սողոմոնեան տաճարը գերութեան մի-

ջոցին հիմնադրուած եղած էր եւ ճապանակ
Ուխտին անյայտացած:

6. Գերութենէ դարձին, Պարսիկ Կիւրոս
թագաւորին հրամանով և Յեսու քահանայա-
պետին ու Յուդայի սերունդէն եղող Զորա-
բաբէլ իշխանին առաջնորդութեամբ, Խորա-
յէլացիները հին աւերակներուն վրայ հիմնե-
ցին Աստուծոյ տաճարը՝ ուր շարունակուե-
ցաւ ճշմարիտ Աստուծոյ պաշտօնը:

7. Խորայէլի ժողովուրդը մեծ փափաքով
կը սպասէր Քրիստոսի գալուն, սխալմամբ
կարծելով որ Անիկա պիտի ըլլայ երկրաւոր
թագաւոր մը Դաւիթին կամ Սողոմոնին պէս:

8. Խորայէլացիները Քրիստոսը Մեսիա կը
կոչէին որ կը նշանակէ Օծուած:

Մ Ա Ս Բ .

ՆՈՐ ԿՏԱԿԱՐԱՆ

Ա. ՅՈՎՀԱԾՆԵՒՍ ԿԱՐԱՊԵՏԻՆ ԾՆՈՒՆԴԻ

1. Հերովդէսի թագաւորութեան ժամանակ, Զաքարիա անունով քահանայ մը կար և իր կինը Եղիսաբէթ: Երկուքն ալ արդար և աստուածաժախ էին. ծերացած էին առանց զաւակ ունենալու:

2. Օր մը, մինչդեռ Զաքարիա Աստուծոյ տաճարին մէջ կը խնկարկէր, ահա Աստուծոյ հրեշտակը երեւցաւ իրեն և ըսաւ. «Կ'աւետեմ՝ քեզի թէ աղօթքդ լսեց Աստուած, և քեզի որդի մը պիտի պարգեւէ:»

3. Զաքարիա երկբայեցաւ իրենց ծերութեանը համար, և հրեշտակը պատժեց զինքը ըսելով. «Համբ պիտի մնաս, մինչեւ որ զաւակդ ծնի:»

4. Ծնաւ Զաքարիայի որդին, և Զաքարիայի լեզուն բացուելով՝ սկսաւ փառարանել Աստուած և իր նորածին որդիին դառնալով՝ Զա-

քարիա ըսաւ. «Դո՛ւն, ո՛վ մանուկ, բարձրեալ Աստուծոյ մարգարէն պիտի ըսուիս, վասն զի անոր առջեւէն պիտի երթաս՝ անոր ճամբան պատրաստելու համար:»

5. Հսյրը Յովհաննէս դրաւ մանուկին անունը որ աճեցաւ ու զօրացաւ հոգիով, եւ անապատական կեանք կը վարէր:

Յովհաննէս Մկրտիչ

Ա. ՅԻՍՈՒՍԻ ԴՐՈՒՍՏՈՍԻ ԾՆՈՒՆԴԻ

1. Քրիստոս ծնաւ Բեթղէհէմ՝ Մարիամ Ս. Կոյսէն որ Դաւիթ թագաւոր-մարգարէին սերունդէն էր:

Չ. Ս. Կոյսը Գալիլիայի Նազարէթ քաղաքը կը բնակէր և Յովսէփ անունով բարեպաշտ մարդու մը նշանուած էր:

Յ. Աստուած Եղիսաբէթի յղութեան վեցերորդ ամիսը, Գաբրիէլ հրեշտակը զրկեց Մարիամ Ս. Կոյսին՝ աւետելու թէ աշխարհի

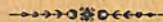
Աւետում

Փրկիչը իրմէ պիտի ծնի Ս. Հոգին զօրութիւնովը, և իր ըսածին նշան մը ըլլալու համար, հրեշտակը ծանուց թէ ահաւասիկ ծեր Եղիսաբէթն ալ վեց ամսուան յղի է:

4. Մարդահամարի պատճառով Ս. Կոյսը Նազարէթէն Բեթղէհէմ քաղաքը գնաց Յով-

սէփին Հետ, վասնզի Յոսատոս Կոյսրին հրամանն էր թէ ամէն մարդ պէտք է իր քաղաքը երթար անունը գրել տալու:

Ճ. Բազմութեան պատճառով տեղ չգտնելով՝ քաղաքէն դուրս այրի մը մէջ իջեւանեցան, ուր ծնաւ Ս. Կոյս Մարիամ իր միածին որդին, զոր անասուններու մաուրին մէջ գրաւ խանձարուրով պատած:

Գ. Հովիտի Երոփէն Երկրորդ Պատճառներ

1. Նոյն միջոցին, երկինքէն հրեշտակ մը իջաւ և Բեթղէհէմի մօտ բացօթեայ հովիտներուն աւետիս տուաւ. «Ուրախ եղէ՛ք, այսօր ծնաւ աշխարհի Փրկիչը, որ է ինքը Մեսիան»:

2. Հրեշտակն ըսաւ. «Գացէ՛ք և պիտի գտնէք մանուկ մը նոր ծնած և մաուրին մէջ խանձարուրով փաթթուած»:

3. Ուրիշ շատ մը հրեշտակներ ալ իջան երկինքէն որոնք Աստուած կ'օրհնէին ըսելով. «Փառք ի բարձունս Աստուծոյ և յիրկիր խաղաղութիւն ի մարդիկ հաճութիւն»:

4. Հովիւներն անմիջապէս վազեցին գացին և գտան Ս. Կոյսն ու մանուկը, և երկրպագութիւն ըրին մանուկին: —

Գ. ԸՆԾԱՅՈՒՄ

1. Նորածին մանուկին անունը Յիսուս գրը-
ուեցաւ: Դաբրիէլ հրեշտակին պատուէրին հա-
մաձայն: Յիսուս անունը կը նշանակէ փրկիչ:

2. Ծնունդէն քառսուն օր վերջը, իսրա-
յէլի ծիսական օրէնքին համեմատ, Ս. Կոյս
Մարիամ տարաւ Յիսուսը Երուսաղէմ, տա-
հարին մէջ Աստուծոյ ընծայելու:

3. Տաճարին մէջ կը գտնուէր Նշանաւոր
ծեր մարդ մը, Սիմէոն անունով, որ գրկեց
Յիսուս մանուկը և ուրախացաւ աշխարհի
փրկիչը տեսնելուն համար, օրհնեց Աստուած
ու ըսաւ. «Հի՛մայ, քու խօսքիդ համեմատ,
թո՛ղ տուր որ երթայ խաղաղութեամբ քու
ծառագ, ո՛վ Տէր, վասն զի աչքերս տեսան
այն փրկիչը զոր ժողովուրդներուն համար
պատրաստեցիր. հեթանոսները լուսաւորելու
լոյսը և իսրայէլի փառքը:

4. Կը մեծնար Յիսուս—մանուկը իմաստու-
թիւնով լեցուած և Աստուծոյ շնորհքը իր
վրան էր:

Ե. ՄՈԳԵՐՈՒՆ ԵՐԿՐՊԱԳԵԼԸ

ԵՒ ՅԻՍՈՒՍԻ ԵԳԻՊՑՈՍ ՓԱՆՁԻԼԸ

1. Այն ատենները, Արեւելքէն իշխան մո-
գեր եկան Երուսաղէմ, եւ կ'ըսէին. «Ո՛ր է
Հրեաներուն ծնած արքան որ անոր երկրպա-
գենք, որովհետեւ անոր աստղը տեսանք երբ
արեւելքն էինք:»

2. Հերովդէս թագաւորը աս լսելով

յուզուեցաւ, նոյնպէս եւ բոլոր երուսաղէմի
ժողովուրդը: Հերովդէս ժողովի կանչեց քա-

Երեմ մոգերուն երկրպագութիւնը

հանայապետն ու ծերակոյտը, եւ հարցուց
անոնց թէ ո՞ւր պիտի ծնէր Մեսիան:

3. Անոնք պատասխանեցին. «Միքիա մար-

գարէն չատ դարեր առաջ գուշակած է թէ
Քրիստոս պիտի ծնի Բեթղէհէմ»:

4. Հերովդէս, աստղին երեւնալուն ատե-
նը ստուգելով, մագերը Բեթղէհէմ ղրկեց
եւ պատուիրեց որ, երբ դառնան, իմաց տան
որպէս զի ինքն ալ երթայ երկրպագելու:

5. Մոգերը ելան Երուսաղէմէն և աստղին
առաջնորդութիւնովը գտան Յիսուս մանուկը,
երկրպագութիւն րրին, եւ ոսկի, խունկ ու
զմուռս ընծայ տուին անոր:

6. Մոգերը՝ Աստուծոյ հրեշտակին իմացը-
նելովը՝ տարբեր ճամբով իրենց երկիրը դար-
ձան: Մոգերուն զինք խաբելը տեսնելով՝
Հերովդէս բարկացաւ և հրամայեց որ Բեթ-
ղէհէմի մէջ և շրջակաները երկու տարեկա-
նէն վար եղող բոլոր մանուկներն սպաննուին:

7. Սակայն Աստուծոյ հրեշտակը նախապէս
պատուիրած էր Յովսէփին որ Յիսուս մա-
նուկն ու Մարիամ Ս. կոյսը եգիպտոս փախ-
ցուց՝ դեռ այդ հրամանը չտրուած:

8. Աստուծոյ հրեշտակին ազդարարու-
թեամբը՝ Հերովդէսի մահէն ետքը դարձան
անոնք Հրէաստան եւ Գալիլիայի Նազարէթ
քաղաքը բնակեցան:

Զ. ՅԵՍՈՒՍԻ ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ

1. Երբ Յիսուս տասներկու տարեկան եղաւ, իր ծնողքը զինք Երուսաղէմ տարին,

Յիսուս՝ տասնութից մեջ

ուր սովոր էին ամէն Զատիկի տօնին երթալ ուխտի:

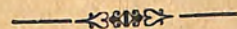
2. Տօնէն ետքը Նազարէթ դառնալու համար ճամբայ ելան, կարծելով թէ Յիսուս ուղեկիցներուն հետ է, մինչդեռ Երուսաղէմ մնացեր էր: Օրուան մը ճամբորդութենէ ետքը, երբ փնտռեցին ուղեկիցներու մէջ եւ չգտան, Երուսաղէմ վերադարձան:

3. Երեք օրէն գտան Յիսուսը որ նստած էր տաճարին մէջ և քահանաներուն հետ կը խօսակցէր:

4. Ամէնքը կը զարմանային՝ տեսնելով Անոր իմաստութիւնը և լսելով Անոր գեղեցիկ պատասխանները:

5. Տեսնելով զԱնիկա՝ Մարիամ Ս. Կոյս ըսաւ. «Տղա՛ս, ինչո՞ւ մեզ այսքան տառապեցուցիր:» Յիսուս պատասխանեց. «Ինչո՞ւ իս կը փնտռէիք. չէի՞ք գիտեր թէ Հօրս տունը պէտք է ըլլայի:»

6. Գնաց անոնց հետ Նազարէթ եւ անոնց հնազանդ էր:

Է. ՅԵՍՈՒՍԻ ՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ

1. Մինչեւ երեսուն տարին, Յիսուս ապրեցաւ Գալիլիայի Նազարէթ քաղաքը՝ Մարիամ Ս. Կոյսին մօտը:

2. Յիսուս երեսուն տարեկան մեկնեցաւ

մօրենական տունէն և ձեռք առաւ աշխարհի փրկութեան պաշտօնը:

3. Նազարէթ քաղաքէն ելլելով՝ գնաց դէպի Յորդանան գետ. հոն, Զաքարիայի և եղիսարէթի որդին՝ Յովհաննէս՝ Աստուծոյ

Քրիստոսի Մկրտութիւնը

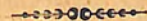
արքայութեան գալլը կը քարոզէր բոլոր իսրայէլացիներուն:

4. Յիսուս խնդրեց Յովհաննէսէն որ զինքը մկրտէ:

5. Յովհաննէս՝ Յորդանան գետին մէջ մկրտեց Յիսուսը, որ երբ չրէն ելաւ, երկին-

քը բացուեցաւ և և Հոգին Ս. Աստուած աշաւնի կերպարանքով իջաւ Յիսուսի վրայ և Հայր Աստուծոյ ձայնը լսուեցաւ որ կ'ըսէր. «Դա է որդի իմ սիրելի»:

6. Յովհաննէս ըսաւ իր բոլորաւքը գըտնուողներուն. «Ահաւասիկ Աստուծոյ Գառը որ աշխարհի մեղքերը պիտի վերցընէ»:

Ը. ՅԻՍՈՒՍԻ ԱՌԱՋԻՆ ՀՐԱՇԻՐԸ

1. Մկրտուելէ վերջը, Յիսուս սկսաւ պըտրտիլ Պաղէստինի քաղաքներն ու գիւղերը՝ քարոզելու համար:

2. Պաղէստին, այն ատեն, կը բաժնուէր երեք մեծ մասերու. Գալիլիա, Սամարիա եւ Հրէաստան:

3. Յիսուս Գալիլիայի կանաքաղաքը հարսնիքի հրաւիրուելով՝ գնաց իր աշակերտներովն և առաջին անգամ ցոյց տուաւ իր Աստուածային փառքը՝ չուրը գինիի փոխելով՝ իր մօրը Ս. Կոյս Մարիամին խնդրելովը:

Թ. ԱՌԱՔԵԱԼՆԵՐՈՒՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

1. Յիսուսի քարոզութիւնները մտիկ ընող մարդերուն շատերը իրեն աշակերտ եղան և հետեւեցան:

2. Յիսուս առանձնութեան մէջ երկնաւոր Հօրը աղօթելէ ետքը, կանչեց իրեն աշակերտներն և անոնցմէ տասներկու հատը զատեց:

3. Այդ տասներկուքին անուններն են. Պետրոս, Անդրէաս, Յակոբոս, Յովհաննէս, Փիլիպպոս, Բարթոլղիմէոս, Մատթէոս, Թովմաս, Ալփեայ Յակոբոս, անոր եղբայր Յուդա-Թադէոս, Սիմոն նախանձայ՝յղ ու Յուդա Իսկարիովտացի:

Ժ. ԼԵՌՒԻ ՔԱՐՈՋԸ

1. Յիսուս, Առաքեալներն ընտրելէ վերջը, օր մը զանոնք լեռի մը գլուխը տարաւ ուր, աղօթելէ ետքը, սկսաւ ըսել անոնց.

«Երանի՛ հոգիով աղքատներուն, որովհետեւ արքայութիւնը անոնց է:

«Երանի՛ հեղ մարդերուն, որովհետեւ անոնք պիտի ժառանգեն երկիրը:

«Երանի՛ ողորմած մարդերուն, որովհետեւ ողորմութիւն պիտի գտնեն անոնք:

«Երանի՛ այն մարդերուն, որոնց սիրտը սուրբ է, որովհետեւ Աստուած տեսնելու արժանի պիտի ըլլան:

«Երանի՛ անոնց, որոնք անօթի ու ծարաւ են արդարութեան, որովհետեւ անոնք պիտի կշտանան:

«Երանի՛ խաղաղութիւն ընողներուն, որովհետեւ անոնք Աստուծոյ որդի պիտի կոչուին:

«Երանի՛ անոնց որոնք արդարութեան համար կը չարչարուին, վասն զի արքայութիւնը անոնց է:

«Երանի՛ անոնց որոնք կը նախատուին ու կը չարչարուին ինծի համար, վասն զի մեծ փառք պիտի վայելեն արքայութեան մէջ:

1. Յիսուս ըսաւ. «Սիրեցէ՛ք ձեր թըշնամիները, վասն զի եթէ դուք սիրէք մինակ ձեր բարեկամները, ի՞նչ տարբերութիւն կ'ունենաք չար մարդերէ, որոնք նոյնպէս կը սիրեն իրենց բարեկամները:»

2. Յիսուս ըսաւ. «Օրհնեցէ՛ք ձեզ անիծողներն ու բարիք ըրէք ձեզ ատողներուն:»

3. Յիսուս ըսաւ. «Այս պատուէրները երբ գործադրէք, այն ատեն երկնաւոր Հօր զաւակները կ'ըլլաք, քանի որ նա իր արեւը կը ծագէ թէ՛ բարիներուն եւ թէ՛ չարերուն վրայ:»

4. Յիսուս ըսաւ. «Ամէն մարդ պէտք է աշխատի կատարելութեան հասնելու, ինչպէս որ երկնաւոր Հայրը կատարեալ է:»

1. Յիսուս ըսաւ. «Երբ աղօթէք, այսպէս ըսէ՛ք.

«Ո՛վ մեր Հայրը որ երկինքն ես, քու անունդ սուրբ ըլլայ.

«Բոլ թագաւորութիւնդ գայ.

«Բոլ կամքդ ըլլայ երկրիս վրայ, ինչպէս որ է երկինքի մէջ.

«Մեր ամէն օրուան հացը մեզի տուր.

«Ներէ՛ մեզի՝ մեր մեղքերը, ինչպէս որ մենք ալ կը ներենք մեզի դէմ՝ յանցանք գործողներուն.

«Եւ մեզ փորձութեան մէջ մի՛ ձգեր՝ հապա չարէնազատէ,

«Ինչու որ քուկդ է թագաւորութիւնը, զօրութիւնը եւ փառքը. ամէն:»

«Հայր մեր որ յերկինս ես, սուրբ եղիցի անուն քո.

«Եկեացէ՛ արքայութիւն քո.

«Եղիցին կամք քո, որպէս յերկինս եւ յերկրի.

«Ձհաց մեր հանապազօրդ տուր մեզ այսօր.

«Եւ թո՛ղ մեզ ըզպարտիս մեր, որպէս եւ մեք թողումք մե. րոց պարտապանաց.

«Եւ մի՛ տանիր ըզմեզ ի փորձութիւն այլ փրկեա՛ ի չարէ.

«Ձի՛ք՝ է արքայութիւն եւ զօրութիւն եւ փառք յաւիտեանս ամէն:»

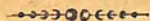
ԺԳ. ԱՌԱՔԵԱԼՆԵՐԸ ԿՆԻԹԱՆ ՔԱՐՈՉԵԼՈՒ

1. Յիսուս առաքեալները զոյգ զոյգ շրջկեց բոլոր Պաղէստինի քաղաքները՝ քարոզութեան համար:

2. Անոնց տուաւ հրաշք գործելու կարողութիւն, և ըսաւ. «Մի՛ վախնաք երբոր ձեզ ներքէն ու շարչարեն ինծի համար. հապա համարձակ խօսեցէ՛ք ու ձեզի տուած բոլոր խրատներս հրապարակներու մէջ քարոզեցէ՛ք»:

3. Առաքեալները պտըտեցան Պաղէստինը և գործադրեցին Յիսուսի հրամանները և վերադարձան Անոր քով:

4. Տասներկուքէն զատ, 72 անձ ալ ընտրեց Յիսուս և շրջեց քարոզութեան՝ բոլոր Պաղէստինի երկիրը:

ԺԴ. ՅԻՍՈՒՍԻ ՀՐԱՇՅՈՒՄԻ ԳՈՐԾԵՐԸ

1. Յիսուս պտըտելով կը շարունակէր իր քարոզութիւնները, եւ բոլոր ժողովուրդը կը զարմանար անոր խրատներուն վրայ, վասն զի դպիրներէն գերազանց կը սորվեցընէր:

2. Յիսուս կը բժշկէր բոլոր հիւանդները, կաղերն ու կոյրերը, որոնք իրեն կը դիմէին հաւատքով, և իր հրաշքներուն համբաւը կը տարածուէր բոլոր երկիրը:

3. Անգամ մը տեսնելով որ ժողովուրդը անապատին մէջ իր քարոզները մօիկ ընելու

Յիսուսի հրաշագործութիւնը

պահուն անօթեցած է, օրհնեց հինգ հացն ու երկու ձուկը որ ա՛յնչափ շատցան, մինչեւ կնիկներէն եւ մանուկներէն զատ, հինգ հազար հոգի կերան կշտացան եւ տասներկու սակառ ալ կտորուանք աւելցաւ:

4. Անկէ ետքը սաիպեց աշակերտները՝ նաւով Տիրեբրական ծովուն միւս կողմն անցնել, մինչեւ որ ինք ժողովուրդն արձակէ. ու ինք առանձնացաւ լեռը աղօթելու: Իրիկուն էր եւ նաւը շատ մղոններով հեռացած էր ցամաքէն և ալիքներէն կը ծփար. գիշերը Յիսուս ծովուն վրայէն քալելով դնաց դէպ ի նաւը:

5. Աշակերտները տեսնելով զայն, վախցան. Յիսուս քաջալերեց զանոնք ըսելով. «Ես եմ, մի՛ վախնաք»: Պետրոս աղաչեց որ ինքն ալ քալէ ծովին վրայ, Յիսուս հրամայեց, սակայն Պետրոս քալած միջոցին թերահաւատեցաւ և սկսաւ ընկղմիլ. այն ատեն Յիսուս սաստեց անոր և ձեռքէն բռնելով հանեց նաւը: Անմիջապէս ալեկոծութիւնը դադարեցաւ:

6. Աշակերտները տեսնելով այս սքանչելիքը, երկրպագութիւն ըրին Անոր՝ ըսելով թէ «Իրա՛ւ դուն Աստուծոյ որդին ես»:

ՁԵՆ. ՅԻՍՈՒՍԻ ՀՐԱՇՈՒՆՆԵՐԸ [ԵՍԻՐ.]

1. Օր մը Յիսուս՝ իրեն հետ առնելով Պետրոսը, Յակոբոսն ու Յովհաննէսը՝ թափոր բռն ելաւ աղօթելու:

2. Աղօթած ժամանակը, դէմքն արեւի նման լուսաւորեցաւ. զգեստները ճերմկցան ձիւնի պէս, և ահա Մովսէս ու Եղիա մարգարէները երեւցան փառքով, եւ սկսան խօսիլ

Յիսուսի այլակերպութիւնը

Յիսուսի հետ, Անոր կրելիք չարչարանքին վրայ:

3. Առաքեալները տեսան Յիսուսի դէմքը և սքանչացան. Պետրոս բարձրաձայն ը-

սաւ . «Տէ՛ր , ա՛լ հոս բնակի՛նք . երեք տա-
ղաւար շինենք՝ մէկը քեզի , միւս երկուքը ե-
ղիային ու Մովսէսին :»

4 . Ամպ մը եկաւ անոնց վրայ եւ հովանի
ըրաւ , և ահա երկնաւոր Հօր ձայնը լսուեցաւ
ամպէն . «Դա՛ է որդի իմ սիրելի , դժա՛ լուա-
րուք : Աշակերտները վախցան երբ ամպը
հովանաւորեց զիրենք : Չայնէն վերջը տեսիլ-
քը դադրեցաւ :

ԺԶ . ՂԱԶԱՐՈՍԻ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

1 . Յիսուսի բարեկամը՝ Ղազարոս՝ հիւան-
դացաւ ու մեռաւ . Յիսուս իր աշակերտներե-
րով գնաց Ղազարոսին գերեզմանը և տեսաւ
հոն անոր քոյրերը , Մարթա ու Մարիամ , որ
կուլային , ինչպէս նաեւ բոլոր ազգականները
որոնք հոն հաւաքուած էին :

2 . Յիսուս ալ յուզուեցաւ ու լացաւ : Եւ
գթալով՝ մահուանէ կեանքի վերադարձուց
Ղազարոսը որ չորս օրուան թաղուած էր :

ԺԷ . ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՆ ՈՒ ՅԻՍՈՒՍ

Յիսուս կ'օրհնէ մանուկները

1 . Յիսուս օրհնեց այն տղաքները որոնց
մայրերը իրեն բերած էին որ աղօթք ընէ
անոնց համար :

դեր իրարու եղբայր են եւ պէտք է իրար սիրեն, Յիսուս ըսաւ .

« Մարդ մը աւազակներու ձեռքով մերկացած և վիրաւորուած՝ հոգեվարք վիճակի մէջ ճամբուն վրայ ինկած էր . քահանայ մը եկաւ նոյն ճամբէն, տեսաւ վիրաւորեալը եւ անցաւ : Ղեւտացի մ'ալ անցաւ՝ առանց ողնելու : Բայց Սամարացի մը, որ ճամբորդութիւն կ'ընէր, եկաւ անոր քով ու զանկա տեսնելով խղճաց, անոր վէրքերը փաթթեց և ամէն կերպ օգնութիւններ ըրաւ » :

(Սամարացին ցեղային ատելութիւն ունէր չրեաներու դէմ, սակայն մարդասիրութիւնը յաղթեց նախապաշարումին) :

ԺԹ. ՅԻՍՈՒՍԻ ԹՇՆԱՄԻՆՆԵՐԸ

1. Մօտ երեք ու կէս տարի Յիսուս պտուղտեցաւ բոլոր Գալիլիան ու Հրէաստանը, քարոզելով երկնաւոր Հօր պատուէրները, մխիթարելով վշտացեալները եւ հրաշքներ գործելով .

2. Կային սակայն չար սարդեր ալ որոնք կը նախանձէին Անոր :

3. Յիսուսի հակառակորդները ժողովուրդին մեծամեծներն էին . դպիրները, քահանաներն ու փարիսեցիները, որոնց գլխաւորն եղաւ Կալիւսիա քահանայապետը :

4. Փարիսեցիները չար մարդեր էին, որոնք ջերմեռանդութիւն կը ցուցնէին ժողովուրդը խաբելու համար՝ իբրեւ թէ իրենք Աստուծոյ օրէնքին պահպանութեան նախանձախնդիր էին :

5. Դպիրները իսրայէլացիներուն ուսումնական դասն էին, որոնք Աստուծոյ օրէնքներուն իմաստը ձգելով՝ շատ մը աւելորդ բաներ կը սորվեցնէին ժողովուրդին :

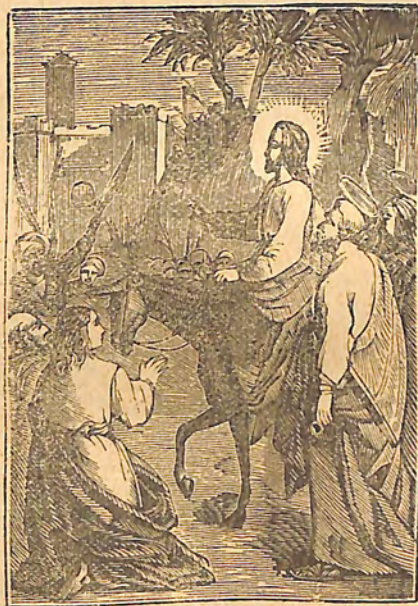
6. Քահանաներն ու քահանայապետը կը կարծէին թէ Մեսիան պիտի գար իսրայէլը վերականգնելու, մինչդեռ Քրիստոս կը քարոզէր թէ՝ « իմ թագաւորութիւնս այս աշխարհէն չէ » :

7. Քրիստոս խստիւ կը յանդիմանէր եւ վա՛յ կը կարդար թէ՛ դպիրներուն թէ՛ փարիսեցիներուն . ասոր համար անոնք ալ խորհուրդ ըրին Անիկայ սպաննելու .

Ի. ՅԻՍՈՒՍԻ ԵՐՈՒՍՄԱՂԷՄ ԳԱՂԸ

1. Մովսէսի ժամանակներէն սկսեալ, Իսրայէլացիները ամէն տարի գարնան կը տօնէին Չատկի տօնը՝ իրենց Եգիպտոսէ ելլելուն յիշատակ։

Յիսուսի Երուսաղէմ մտնելը

Չ. Չատկի տօնին, ամէն կողմէ Հրեաները Երուսաղէմ կ'երթային Աստուծոյ տաճարին մէջ երկրպագելու։

Յ. Յիսուս քարոզութեան սկսելէն ի վեր, ամէն Չատկի, Երուսաղէմ կ'երթար և բոլոր ժողովուրդին կը խօսէր իր աստուածային պատուէրները։

4. Վերջի տարին, Չատկի տօնին մօտիկ, Յիսուս Բեթբաղէէն էջը հեծած՝ Երուսաղէմ մտաւ. անոր գալը լսելով՝ քաղաքը իրար անցաւ և բոլոր ժողովուրդը վազեց Յիսուսը դիմաւորելու։

5. Ամէն մարդ իր զգեստները կը փռէր ճամբուն վրայ և ձեռքը արմաւենիի ճիւղեր բռնած՝ կը փառաւորէր Յիսուսը՝ ըսելով. « Ովսաննա՛, օրհնեալ ես որ կուգաս Աստուծոյ անունով »։

6. Յիսուս տեսնելով Երուսաղէմ քաղաքը, լացաւ. վասն զի գիտէր որ Երուսաղէմ պիտի կործանէր և Հրեաները ցիրուցան պիտի ըլլային բոլոր աշխարհ՝ իր քարոզութիւնները չընդունելով։

ԻՍ. ՎԵՐՋԻՆ ԸՆԹՐԻՔ

1. Յիսուս գիտնալով որ իր թշնամիները զինքը պիտի սպանեն, փափաքեցաւ որ աշակերտներուն հետ ուտէ Զատիկի ընթրիքը:

2. Առաքեալներն ընթրիքը պատրաստեցին զարդարուն ու մեծ վերնատան մը մէջ:

Ընթրիք

Հոն սեղան նստաւ Յիսուս և իրեն հետ 12 առաքեալները:

3. Ընթրիքին ատեն Յիսուս հացն առաւ, օրհնեց զայն և առաքեալներուն տալով՝ ըսաւ. « Առէ՛ք, կերէ՛ք այս հացը որ իմ մարմինս է »:

Նոյնպէս ալ գինին օրհնեց ու տուաւ ըսելով. « Խմեցէ՛ք այս գինին, իմ արիւնս է ան, զոր ձեր և շատերուն մեղքին թողութեան համար կը թափեմ »:

4. Յիսուս հրամայեց որ միշտ կատարեն այս խորհուրդը՝ զինք յիշելու համար:

5. Ընթրիքէն ելաւ Յիսուս, կոնքի մը մէջ ջուր լեցուց և ղենչակ մը կապելով՝ բոլոր աշակերտներուն ոտքերը լուաց:

6. Յիսուս ըսաւ. « Օրինակ առէք ինձմէ և իրարու հետ խոնարհաբար վարուեցէ՛ք. ես որ ձեր Տէրն ու Վարդապետն ըլլալով՝ խոնարհեցայ ձեր ոտքերը լուացի, ո՛րչափ աւելի դուք պարտիք խոնարհիլ՝ որ իրարու բոլորովին հաւասար էք »:

ԻՐ. ՅԻՍՈՒՍԻ ՎԵՐՋԻՆ ԽՈՍԵՐՐԸ

1. Ընթրիքի սեղանէն վերջը, խօսեցաւ Յիսուս ամենէն նշանաւոր պատուէրները, որոնք վերջինն եղան:

2. Յիսուս ըսաւ. « Նոր պատուիրան կու տամ ձեզի. իրար սիրեցէ՛ք, ինչպէս որ ես « ձեզ սիրեցի: Այս բանով՝ պիտի ճանչնան « մարդիկ թէ դուք իմ աշակերտներս էք՝

« երբոր իրար սիրէք: Թող չխռովի ձեր սիր-
« տը, այլ Աստուծոյ և ինծի հաւատացէք:»

3. Յիսուս րսաւ. « Ես եմ ճանապարհ,
« ճշմարտութիւն և կեանք. առանց ինծի,
« մէկը չի կրնար գալ Երկնաւոր Հօրը: Ես Հօրս
« մէջն եմ և Հայրս իմ մէջս է: Ըշմարիտ
« ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, ո'վ որ կը հաւատայ
« ինծի, իմ գործած գործերս ինքն ալ պիտի
« գործէ, և նոյն իսկ անոնց մեծագոյնները
« պիտի գործէ, վասն զի ես կ'երթամ Երկ-
« նաւոր Հօրս քով, և ինչ որ իմ անունովս
« խնդրէք, պիտի կատարեմ ուրիշ գի փա-
« աւաորուի Երկնաւոր Հայրը:»

4. «Թէ որ իս կը սիրէք, պատուէրներս
« պահեցէք, և ես պիտի աղաչեմ Երկնաւոր
« Հօրը որ ձեզի ուրիշ մխիթարիչ մը պար-
« գեւէ այսինքն ճշմարտութեան Հոգին՝ որ
« ձեզի հետ պիտի բնակի մինչև յաւիտեան:»

5. «Ի՞նչ մը ժամանակ իս չպիտի տես-
« նէք, սակայն որք չեմ թողուր ձեզ, դուք
« պիտի տեսնէք իս նորէն: Ես կենդանի եմ
« եւ դուք ալ կենդանի պիտի ըլլաք:»

6. «Խաղաղութիւն կը թողում ձեզի, իմ
« խաղաղութիւնս. ուստի թող ձեր սիրտերը
« չյուզուին: Եթէ իս կը սիրէք, ուրախ ե-
« ղէք ձեզմէ բաժնուելուս, վասն զի կ'եր-
« թամ Երկնաւոր Հայրին քով. և ո'վ որ իս

« սիրէ, Երկնաւոր Հօր հետ պիտի գանք և
« անոր քով պիտի օթեւանինք:»

7. «Ես ճշմարիտ որթ եմ և դուք՝ ճիւ-
« ղերս, Երկնաւոր Հայրս ալ մշակ է: Այն
« ամէն ճիւղ որ իմ վրայ հաստատուած է
« եւ պտղաբեր է, Երկնաւոր Հայրը կը յօտէ
« զանիկա որ աւելի պտուղ տայ, իսկ անպը-
« տուղ ճիւղերը կը կտրէ: Հաստատուէն կե-
« ցէք իմ վրայ. ինչպէս որ ճիւղն, առանց
« որթին վրայ հաստատուն կենալու, չի կր-
« նար ինքնին պտուղ տալ, այնպէս ալ դուք
« առանց ինծի չէք կրնար պտղաբերիլ:»

ԻՐ. ՎԵՐՋԻՆ ԽՕՍՒՐԱՐ [ՇՍԲ.]

1. «Կը կրկնեմ պատուէրս. Սիրեցէ՛ք ի-
« րար, ինչպէս որ ես ձեզ սիրեցի:»

2. « Դուք իմ բարեկամներս էք, թէ որ
« պատուէրներս գործադրէք: Ձեզ ծառայ
« չեմ անուաներ, որովհետեւ ծառան տիրո-
« չը գործերը չի գիտեր: Ինչ որ ուզէք ա-
« նունովս Երկնաւոր Հայրէն՝ պիտի տայ ձե-
« ղի: Նորէն կը կրկնեմ՝ Սիրեցէ՛ք իրար:»

3. « Ծառայ մը իր Տիրոջմէն մեծ չէ. ե-

« Թէ իս ատեցին ու հալածեցին պարապ
« տեղը, ձե՛ղ՝ ալ պիտի հալածեն. նախապէս
« կ'ըսեմ ձեզի որ չգայթակղիք: »

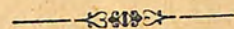
4. « Ճշմարիտ ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, ինչ
« որ ուզէք երկնաւոր Հայրէն իմ անունովս՝
« պիտի պարգեւէ ձեզի: Երկնաւոր Հայրը
« ձեզ կը սիրէ, որովհետեւ դուք իս սիրե-
« ցիք: »

5. « Ասոնք կը խօսիմ որպէս զի սրտեր-
« նիդ խաղաղի. այս աշխարհին մէջ նեղու-
« թիւն պիտի կրէք, բայց մի՛ վճատիք: »

6. Ասոնք խօսելէ վերջը, Յիսուս երկինք
բարձրացուց աչքերը և աղօթեց. « Տէ՛ր Հայր,
« Ժամանակը հասաւ, Որդիդ փառաւորէ՛
« որպէս զի Որդիդ ալ Քեզ փառաւորէ: Ինչ-
« պէս տուիր որդիիդ իշխանութիւն ամէն
« բանի վրայ՝ ես ալ կուտամ յաւիտենական
« կեանք այն ամենուն զոր ինծի տուիր: Այս
« է յաւիտենական կեանքը որ Քեզ միայն
« ճանչնան ճշմարիտ Աստուած և Յիսուս
« Քրիստոսը զոր դուն զրկեցիր: »

7. « Ես աշխարհի մէջ Քե՛զ փառաւո-
« րեցի. յանձնած դորձդ կատարեցի և հիմա
« փառաւորէ՛ իս, Հայր, այն փառքովը զոր
« ունէի Քեզմէ՝ աշխարհի ստեղծումն ա-
« ռաջ: Կ'աղաչեմ՝ աշակերտներուս և ամեն
« անոնց համար որոնք պիտի հաւատան ա-

« շակերտներուս քարոզութեան, որ ամենքն
« ալ մէկ ըլլան. ինչպէս որ Դուն իմ մէջս
« ես եւ ես Քու մէջդ եմ, անոնք ալ մեր
« մէջը թող ըլլան, որ բոլոր մարդիկ հաւա-
« տան թէ Դուն իս զրկեցիր: »

ԻԳ. ՄԱՏՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՁՈՐՁՈՐԱՆՔ

1. Յիսուս աւարտելով իր սքանչելի խօս-
քերն ու աղօթքը՝ ելաւ վերնաժողովէն տա-
նըմէկ առաքեալներուն հետ, և քաղաքէն
դուրս Գեթսեմանի ըստած պարտէզը դնաց
աղօթելու:

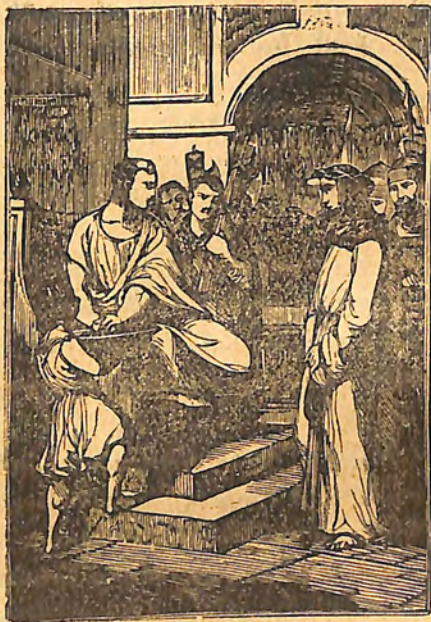
2. Յիսուսի թշնամիները (Հրեաները)
գլուխ ունենալով կայիափաքահանայապետը՝
որոշած էին բռնել Յիսուսը: Յուդա որ երե-
սուն արծաթով Յիսուսը անոնց մատնել խոս-
տացած էր, առաջնորդեց թշնամիներուն, բե-
րաւ Գեթսեմանի և Համբուրելով Յիսուսը՝
մատնեց անոնց:

3. Բռնեցին Յիսուսն ու կապելով տարին
կայիափաքի ապարանքը ուր առեան դումար-
ուած էր, եւ մինչեւ լոյս կը հարցաքննէին
Անիկայ:

4. Առաքեալները վախցան ու փախան՝

Պետրոսէն ու Յովհաննէսէն զատ: Պետրոս
ալ սակայն գիշերը ուրացաւ (¹) իր Տէրը:

Ծ. Շատ չար մարդիկ հաւաքուած էին

Յիսուս՝ Պիղատոսի առջեւ

Կայիափայի ապարանքը, որոնք Յիսուսի դա-

(¹) Վերջէն Պետրոս զղջաց իր ուրացմանը
համար և Յիսուս Գրիստոսէ առաքելութեան
պաշտօնին մէջ վերահաստատուեցաւ:

տաստանէն վերջը, առին զԱյն և սկսան չար-
չարել:

Ե. Կ'ապտակէին, շատ անարգական խօս-
քերէկ'ըսէին, կը ծաղրէին ու կը թ.քնէին ա-
նոր երեսը:

Յիսուսի կրած քանջանքը

Զ. Յիսուս համբերութեամբ կը դիմանար
անոնց նախատինքներուն ու չարչարանքնե-
րուն, և չէր պատասխաներ անոնց:

ԻԳ. ԽԱՉԵԼՈՒԹԻՒՆ ՈՒ ԹԱՂԱԽ

1. Ուրբաթ առտու, կայրափա քահանայապետն ու բոլոր ատեանը տարին Յիսուսը՝ Հրէաստանի դատաւոր (կուսակալ) Հռովմայեցի Պիղատոսին ատեանը :

2. Սուտ վկայութիւններով ու աղաղակներով գրգռեցին, մինչեւ որ Պիղատոս ըստիպուեցաւ մահուան դատապարտել Յիսուսը :

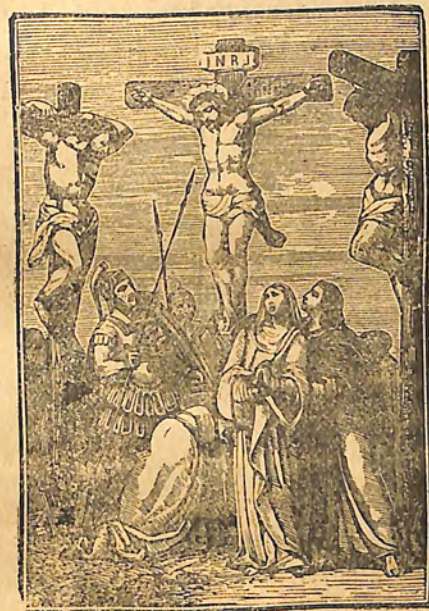
3. Այն ատեն զինուորները հաւաքուեցան, ծիրանի հագցուցին անոր եւ գլուխը փուշէ պսակ բոլորելով՝ չարաչար կը ծեծէին, եւ ապա իրենք ու բոլոր հաւաքուած թշնամիները տարին Յիսուսը Գողգոթա ըսուած տեղը եւ հոն խաչի վրայ գամեցին :

4. Յիսուս խաչին վրայէն կ'աղօթէր երկնաւոր Հօր՝ ըսելով. « Հայր, ներէ՛ այս մարդերուն վասն զի չեն գիտեր թէ ինչ կ'ընեն » :

5. Ժամը երեքն էր երբ խաչեցին : Ժամը վեցին արեգակը խաւարեցաւ եւ բոլոր աշխարհ մթնեց մինչեւ ժամը ինը :

6. Խաչին ոտքը կեցած էին Մարիամ Ս. Կոյսն ու Յովհաննէս առաքեալ, ինչպէս նաև այն բարեպաշտ կիները որոնք միշտ Յիսուսի հետ պտըտելով կը սպասաւորէին Անոր :

Յ. Յիսուս, իր չարչարանքներուն մէջ, որ գիական խորին զգացումով, ըսաւ Յովհաննէս առաքեալին՝ ցոյց տալով Տիրամայրը .

Յիսուսի խաչելութիւնը

« Ահաւասիկ մայրդ » : Եւ, մխիթարելու համար իր ծնողն, ըսաւ անոր. « Մայր, ահաւասիկ զաւակդ » : Անկէ ետքը Յովհաննէս իր քով առաւ Տիրամայրը :

8. Ժամը իննին Յիսուս բարձր ձայնով աղաղակեց. « Հայր, հոգիս քու ձեռքդ կ'առնեմ: Եւ ահա տաճարին վարագոյրը վերէն վար պատռեցաւ, մեծ գետնաշարժ եղաւ ու շատ մը սուրբերու գերեզմանները բացուեցան, քարեր պատռտեցան, շատ մե-

Յիսուս խաչին վար կ'առնուի

ռելներ յարութիւն առին և Յիսուսի Յարութենէն ետքը շատերուն երեւցան:

9. Հոն եղող հեթանոս Հարիւրապետն ու պահապաններն այս սքանչելիքը տեսնելով աղաղակեցին. «Իրա՛ւ ասիկայ Աստուծոյ որդի էր:»

10. Արեմատացի Յովսէփ անունով բա-

րեպաշտ իշխանը համարձակեցաւ, գնաց Պիղատոսէն խնդրեց Յիսուսի մարմինը, արտօնութիւն առաւ և եկաւ իջեցուց Խաչէն:

11. Գողգոթայի մօտ պարտէզ մը կար. հոն նոր փորուած քարէ գերեզմանի մը մէջ Յովսէփ թաղեց Յիսուսի մարմինը, զոր անուշ իւղով ու խունկերով օծեց: Իրեն հետ եկած էր նաեւ Նիկողիմոս իշխանը և զմուռս ու հալուէ բերած էր:

ԻՍ. ՅԻՍՈՒՍԻ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

1. Ուրբաթ իրիկուն Յովսէփ թաղեց Յիսուսը. բարեպաշտ կիներ, որոնք աղգական էին Տիրամօր և կը սպասաւորէին Յիսուսի, թաղման ներկայ գտնուած էին եւ տեսան գերեզմանին տեղն ու ինչպէս դրուիլը:

2. Կիրակի առտու, արշալոյսին, ելան կիները և դէպի գերեզման դիմեցին՝ անուշ իւղեր ու խունկեր ձեռքերին՝ որպէս զի օժեն Յիսուսի մարմինը:

3. Գերեզմանին մօտ գալով՝ տեսան որ գերեզմանին քարը վերցուած էր վրայէն և լուսաւոր հրեշտակ մը նստած էր քարին վրայ:

4. Հրեշտակն ըսաւ. « Մի՛ վախնաք,
դուք Յիսուսը կը փնտռէք, սակայն հոս չէ,

Յիսուսի Յարութիւնը

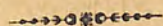
Յարութիւնն առաւ:

5. Գացին կնիկները եւ աշակերտներուն
պատմեցին Յիսուսի Յարութիւնը:

ԻԶ. ՅԱՐՈՒԹԵՆԷՆ ՆՏՔԸ

1. Յիսուս, Յարութենէն ետքը, մնաց
աշխարհի վրայ քառասուն օր, և զանազան
անգամներ զանազան տեղեր երեւցաւ ա-
ռաքեալներուն, Մարիամ Մագդաղենացիին
եւ ուրիշ հինգ հարիւր հաւատացեալներու,
քաջալերեց միշտ զանոնք:

2. Ըսաւ. «Գացէ՛ք ամէն կողմ և բոլոր
մարդերուն քարոզեցէ՛ք ինչ որ ձեզի սորվե-
ցուցի: Բոլոր ազգերն ինծի աշակերտ ըրէ՛ք՝
մկրտելով զանոնք «Յանուն Հօր եւ Որդւոյ և
Հոգւոյն Սրբոյ»: սորվեցուցէ՛ք անոնց՝ պա-
հել ինչ որ ձեզի պատուիրեցի և հաւատարմ
ես ձեզի հետ եմ մինչեւ աշխարհի վերջը:»

ԻԷ. ՅԻՍՈՒՍԻ ՀՍՄԱՐՁՈՒՄԸ

1. Քառասուն օրը լրանալէն վերջը, Տէր
Յիսուս տարաւ առաքեալները Բեթանիա և
Ձիթենիներու լեռը հանեց զանոնք:

2. Ձեռքերը վեր բարձրացուցած մինչ-

դեռ կ'օրհնէր զանոնք, երկինք համբարձաւ
և ամպ մը ծածկեց զինքը անոնց տեսութե-
նէն:

Յիսուսի Համբարձումը

3. Մինչդեռ աշակերտներն անոր ետե-
ւէն դէպ ի երկինք կը նայէին, ահա երկու
հրեշտակ երեւցան ու ըսին. «Ո՛վ Գալիլիա-

ցիներ, ինչո՞ւ կեցեր՝ ապշած երկինք կը նա-
յիք, Յիսուս ինչպէս որ երկինք համբարձաւ
անանկ ալ օր մը պիտի գայ երկիր:»

4. Առաքեալները երկրպագելով Յիսուսի՝
ուրախութիւնով դարձան Երուսաղէմ, կը
յաճախէին տաճարը և Աստուած կ'օրհնէին:

ՄԱՍ Գ.

ԵԿԵՂԵՑԻ

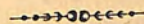
Ա. ՍՈՒՐԲ ՀՈՒՐԻՆ ԳԱԼԸ

1. Յիսուսի Համբարձումէն քանի մը օր վերջը, հաւատացեալներու բազմութիւնը որ 120 հոգիէ կը բաղկանար, Պետրոս Առաքեալին առաջարկութեամբ, Յուդա մատնիչին տեղ առաքեալ մը ընտրել որոշեց:

2. Աստուծոյ աղօթելէն վերջը, երկու անձերու վրայ վիճակ ձգեցին. վիճակը այն երկուքէն Մատաթիային ելաւ և անիկայ տասներկու առաքեալներէն մէկը սեպուեցաւ:

3. Տասներորդ օրը՝ (Պենտեկոստէի կիրակի) մինչդեռ բոլոր հաւատացեալները հաւաքուած էին վերնատունը՝ յանկարծ սաստիկ հովի մը ձայն լսուեցաւ եւ ահա Հոգին Ս. Աստուած իջաւ վերնատունը եւ հրեղէն լեզուներ հանգչեցան առաքեալներուն վրայ:

4. Առաքեալները Ս. Հոգին ընդունելով՝ սկսան զանազան լեզուներ խօսիլ և մեծ համարձակութեամբ քարոզել Յիսուսի աստուածային գործերն ու պատուէրները:

Բ. ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՀՐԷԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

1. Ս. Հոգիին գալուն օրը 3000 մարդ հաւատացին առաքեալներուն քարոզութեան և մկրտուեցան:

2. Առաքեալները շարունակեցին իրենց քարոզութիւնները՝ տաճարին մէջ ալ:

3. Երուսաղէմի մէջ շատցաւ հաւատացեալներուն թիւը, այնպէս որ քահանայապետն ու Հրեաներու ծերակոյտը յուզուելով՝ քանի՜ քանի՜ անգամներ առաքեալները սաստեցին, ծեծեցին, բանտարկեցին եւ սկսան հալածել հաւատացեալները:

4. Առաքեալները հրաշքով արձակուեցան բանտէն: Հաւատացեալները սիրով եւ եղբայրաբար կ'ապրէին իրարու հետ, Յիսուսի պատուէրներուն համեմատ, եւ իրենց բարի վարքովը օրինակ կ'ըլլային ուրիշներուն:

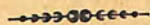
5. Առաքեալները հաւատացեալներուն նիւթական պէտքերու մատակարարութեան

համար իրենց օժանդակ առին եօթը բարեպաշտ անձեր, որոնք սարկաւազ ձեռնադրուեցան: Անոնց մէջ նշանաւոր եղաւ Ս. Ստեփաննոս Նախավկայ:

Ե. Ս. Ստեփաննոս ջերմ եռանդով կը քարոզէր Յիսուսի պատուէրները. Հրեաները սրտմտելով՝ քարկոծեցին զայն ու մեռցուցին: Ստեփաննոս կ'աղօթէր զինքը քարկոծողներուն համար, Յիսուսի օրինակին համեմատ:

Զ. Հալածոււմը աւելի՛ սաստկացաւ անկից ետքը, ուստի եւ բոլոր հաւատացեալները ստիպուեցան փախչիլ և ցրուեցան բոլոր Պաղէստինի երկիրը, և կը քարոզէին Յիսուսի Գրիստոսի Ս. Աւետարտնը. Առաքեալները մնացին Երուսաղէմ:

Շ. Հրէաստանի Հրեաներէն Աւետարանին հաւատացողները կազմեցին այն եկեղեցին որուն տեսուչ (եպիսկոպոս) եղաւ Յակոբոս Տեառն-եղբայրը:

Գ. ԲԱՐՈՋՈՒԹԻՒՆ՝ ՀԵԹԱՆՈՍՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

1. Պետրոս առաքեալ, Աստուծոյ մասնաւոր հրամանով, հեթանոսներուն սկսաւ քարոզել Աւետարանը:

2. Սակայն Յիսուս՝ Պօղոս անունով նշանաւոր անձը, որ հալածիչ էր հաւատացեալներու, հրաշքով կանչեց առաքելութեան պաշտօնին, և տուաւ անոր շնորհք որպէս զի մասնաւորապէս հեթանոսներուն քարոզէ Աւետարանը:

3. Պօղոս առաքեալ պտրտեցաւ Փոքր Ասիայի և Եւրոպայի նշանաւոր քաղաքները, ինչպէս Եփեսոս, Անտիօք, Աթէնք, Հռոմ, Կորնթոս, և այլն, և քարոզելով Աւետարանը՝ հիմնեց զանազան եկեղեցիներ:

4. Պօղոս առաքեալ գրեց գեղեցիկ նամակներ, թուով տասնըչորս, հրահանգելու համար իր կազմակերպած եկեղեցիները: Այդ նամակները մասն են Նոր Կտարանին:

5. Հաւատացեալները Անտիօքի մէջ Գրիստոսեայ ըսուեցան առաջին անգամ:

Դ. ԱՌԱՔՆԱԼՆԵՐՈՒՆ ԳՈՐԾԵՐԸ

1. Մատթէոս և Յովհաննէս առաքեալները և աշակերտներէն Մարկոսն ու Դուկասը գրի առին Յիսուսի Գրիստոսի կեանքը և աստուածային պատուէրները՝ այն չորս գիրքերուն մէջ որոնք Աւետարան կոչուեցան, և են Նոր Կտակարանին առաջին չորս գիրքերը:

2. Առաքեալները Ս. Հոգիին ներշնչու-
մովը սահմանեցին որ Գրիստոնեաները շաբաթ-
օրի տեղ կիրակին սուրբ պահեն, ի յիշատակ
Յիսուսի յարութեան և Ս. Հոգիին վեր-
նաառն իջնելուն:

3. Առաքեալները՝ Գրիստոսէն ուսանելով
եկեղեցիին խորհուրդներն ու արարողութիւն-
ները՝ աւանդեցին իրենց յաջորդներուն:

4. Առաքեալները ցրուեցան աշխարհիս
զանազան ազգերուն մէջ և տարածեցին Քրի-
ստոսի Ս. Աւետարանը:

5. Յովհաննէսէն զատ, որ խաղաղ մահ-
ուամբ մեռաւ, առաքեալները ամէնն ալ Յի-
սուսի անուան համար նահատակուելով մե-
ռան:

Ե. ԵԱՅՂԱՅԻՄԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԸ

1. Եօթն են եկեղեցիին խորհուրդները.
Մկրտութիւն, Դրոշմ, Ապաշխարութիւն,
Հաղորդութիւն, Պսակ, Հիւանդներու Խոր-
հուրդ եւ Զեռնադրութիւն:

2. Եկեղեցիի պաշտօնեան Ս. Աւագանին
մէջ կը մկրտէ բոլոր ծնած տղաքները՝ ըսե-
լով. «Եանուն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն
Սրբոյ»:

3. Եկեղեցիին պաշտօնեան Ս. Միւռնով
կը գրոշմէ բոլոր մկրտուածները:

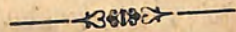
4. Եկեղեցիին պաշտօնեան ապաշխարանք
կը դնէ այն հաւատացեալներուն վրայ, որոնք
մեղք գործած են եւ կուգան կը խոստովա-
նին իրենց մեղքերը:

5. Եկեղեցիին պաշտօնեան, Ս. Պատա-
րագի խորհրդով, Հացն ու Գինին կ'օրհնէ ու
կը սրբագործէ, որոնք կը փոխարկին Յիսուսի
մարմնին ու արիւնին, և կը հաղորդէ այն
հաւատացեալները՝ որոնք ապաշխարած են:

6. Եկեղեցիին պաշտօնեան Ս. Պսակի
խորհրդով կը միացնէ այն հաւատացեալները
որոնք պիտի ամուսնանան:

7. Եկեղեցիին պաշտօնեան կ'աղօթէ այն
հաւատացեալներուն վրայ, որոնք հիւանդու-
թեան անկողին ինկած են:

8. Եկեղեցիին կը ձեռնադրէ այն արժա-
նաւոր անձերը, որոնք պիտի պաշտօնավարեն
Աստուծոյ եկեղեցիին մէջ:

Զ. ԵԱՅՂԱՅԻՄԻՆ ՊԱՇՏՈՆԵԱՆԵՐԸ

1. Եկեղեցիի պաշտօնէութիւնը կը բաժ-
նուի եօթն աստիճաններու. Այդ աստիճան-
ներուն հինգը ունեցողները կը կոչուին
Դպիր, վեցերորդը կը կոչուի ՍԱՐԿԱԻԱԳ.

խակ եօթներորդր, որ կարգին լրումն է, կը կոչուի ԳՆԱՆԱՅ:

2. Սարկաւագութիւնը հաւատացեալներուն նիւթական պէտքերը հոգալու համար հաստատուեցաւ: Բայց Սարկաւագները հոգեւոր գործերու ալ կը մասնակցէին, ինչպէս Ս. Ստեփաննոս: Հիմա՝ միայն եկեղեցիին կը սպասաւորեն սարկաւագները:

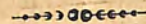
3. Քահանայութիւնը հաստատուեցաւ եկեղեցիին արարողութիւնները կատարելու եւ Ս. Խորհուրդներ մատակարարելու համար:

4. Վարդապետ կը կոչուին այն քահանաները, որոնք ամուրի կեանքը կ'ընտրեն, վեղար կը կրեն, եւ միւս քահանաներուն նըման ընտանիքներու մէջ ազատ ելումուտք չունին: Վարդապետները, եւ մանաւանդ ծայրագոյն աստիճան ունեցողները, գլխաւորաբար կը զբաղին Աստուծոյ Բանին քարոզութեամբ:

5. Առաջին եպիսկոպոսները առաքեալներն եղան որոնք ձեռնադրեցին իրենց յաջորդները եւ այսպէս շարունակաբար մինչեւ մեր օրերը: Եկեղեցիին Ս. Խորհուրդներէն ձեռնադրութիւնը եպիսկոպոսները միայն կը կատարեն:

6. Եպիսկոպոսը եկեղեցիի պաշտօնեաներուն գլուխն է, տեսուչ հոգեւոր գործերու եւ դատաւոր:

7. Եպիսկոպոսներուն գլուխն է կաթողիկոսը կամ հայրապետը որ բովանդակ եկեղեցին կը կառավարէ Սինոդով (եպիսկոպոսներու ժողով), հայրապետը եպիսկոպոսներ կը ձեռնադրէ եւ Ս. Միւռոն կ'օրհնէ:

Է. ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. Հաւատացեալներ շինեցին տաճարներ, որոնք եկեղեցի կը կոչուին. հոն կը կատարուին Խորհուրդներ եւ սրբազան արարողութիւններ:

2. Եկեղեցիներուն մէջ կը հաւաքուին հաւատացեալները, եւ ամենքը միասին կ'աղօթեն Աստուծոյ եւ զԱյն կը փառաբանեն երկրպագելով:

3. Եկեղեցիներու մէջ կը կարդացուի Աստուածաշունչ Ս. գիրքը (չին եւ նոր կրտակարան):

4. Եկեղեցիներու մէջ կ'երգուին Սաղմոսներ, Շարականներ, Տաղեր եւ Մեղեդիներ՝ Աստուած փառաբանելու համար:

5. Եկեղեցիներու մէջ հանդէսներ կը կատարուին Յիսուսի Բրիտանիոյ Մանդեան, Մըկըրտութեան, Պայծառակերպութեան, Խա-

318 եպիսկոպոսներ և սահմանեցին Հաւատքի Հանգանակը (Հաւատամքը), զոր եկեղեցին միշտ կը կարդայ և ամէն հաւատացեալ՝ ձեռքերը իրարու միացնելով՝ կը ձայնակցի:

4. Երբ Արիստակէս Հայրապետը Նիկիայէն Հանգանակը բերաւ իր հօրը՝ Ս. Գրիգոր Լուսաւորչին, Լուսաւորիչ գեղեցիկ յաւելուած մը կցեց անոր՝ որ հաւատամքէն վերջը կ'ըսուի Հայոց եկեղեցիներուն մէջ:

Ժ. ՆԻԿԻԱԿԱՆ ՀԱՆԳԱՆԱԿ

Հաւատամք ի մի Աստուած ի Հայրն ամենալալ, յարարիչն երկնի և երկրի, երեւելեաց և աներեւութից:

Եւ ի մի Տէր Յիսուս Քրիստոս, յորդին Աստուծոյ, ծնեալն յԱստուծոյ Հօրէ միածին, այսինքն յէութենէ Հօր:

Աստուած յԱստուծոյ, լոյս ի լուսոյ, Աստուած ճշմարիտ, յԱստուծոյ ճշմարտէ. ծընունդ եւ ոչ արարած:

Նոյն ինքն ի բնութենէ Հօր, որով ամենայն ինչ եղեւ յերկինս եւ ի վերայ երկրի, երեւելիք և աներեւոյթք:

Որ յաղագս մեր մարդկան և վասն մերոյ փրկութեան իջեալ յերկնից՝ մարմնացաւ, մարդացաւ, ծնաւ կատարելապէս ի Մարիամայ սրբոյ Կուսէն՝ Հոգւովն Սրբով:

Որով էառ մարմին, հոգի և միտք եւ զամենայն որ ինչ է ի մարդ՝ ճշմարտապէս եւ ոչ կարծեօք:

Չարչարեալ, խաչեալ, թաղեալ, յերրորդաւոր յարուցեալ, ելեալ ի յերկինս նովին մարմնով նստաւ ընդ աջմէ Հօր:

Գալոց է նովին մարմնովն եւ փառօք Հօր ի Ղատեղ զկենդանիս և զմեռեալս, որոյ թագաւորութեանն ոչ գոյ վախճան:

Հաւատամք եւ ի Սուրբ Հոգին՝ յանեղն և ի կատարեալն, որ խօսեցաւ յՕրէնս և ի Մարգարէս եւ յԱւետարանս:

Որ էջն ի Յորդանան, քարոզեաց զառաքեալսն եւ բնակեցաւ ի սուրբսն:

Հաւատամք եւ ի մի միայն ընդհանրական եւ առաքելական սուրբ եկեղեցի:

Ի մի մկրտութիւն, յապաշխարութիւն, ի քաւութիւն եւ ի թողութիւն մեղաց:

Ի Յարութիւն մեռելոց, ի դատաստանն յաւիտենից հոգւոց եւ մարմնոց, յարքայութիւն երկնից եւ ի կեանսն յաւիտենականս:

Իսկ որ ասեանն՝ էր երբեմն յորժամ ոչ էր
Որդին, կամ էր երբեմն յորժամ ոչ էր Սուրբ
Հոգին, կամ թէ յոչէից ելեն, կամ յայլմէ
էութենէ ասեն լինել զՈրդին Աստուծոյ եւ
կամ զՍուրբ Հոգին, եւ թէ փոփոխելիք են
կամ այլայլելիք՝ զայնպիսիսն նշովէ՝ Կաթու-
ղիկէ եւ Առաքելական Սուրբ Եկեղեցի։

ՅԱԼԵՂՈՒԱԾ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՍԱՆՈՐԻՅԷՆ

Իսկ մեք փառաւորեցուք որ յառաջ քան
Չյաւիտեանս, երկիրպագանելով սրբոյ եր-
րորդութեանն եւ միոյ Աստուածութեան Հօր
եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն սրբոյ. այժմ եւ միշտ
եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

Ժ.Ս. ՀԱՅ ՆԿԵՂԱՆՑԻ

1. Թագէոս եւ Բարթողիմէոս առաքեալ-
ներն եկան եւ Հայ ժողովւորդին քարոզեցին
Ս. Ա. ետարանը, և հիմնեցին Հայոց Ս. Ե-
կեղեցին:

Ե. Թագէոս առաքեալ մեր ազգին մէջ
Աւետարանը քարոզելով նահատակուեցաւ

Սանդուխտ կոյսին հետ՝ ասոր Սանատրուկ
հօրմէն: Սանդուխտ է առաջին կոյս-վկան
մեր և կեղեցիին: Բարթողիմէոս առաքեալը
մարտիրոսացաւ:

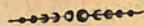
3. Սակայն, մինչև երեք հարիւր տարի, Հայ ժողովուրդին մէջէն քիչ մարդեր ընդունեցին Գերիստոսի Ս. հաւատքը և շատ մը հայրապետներ մարտիրոսացան:

4. Քրիստոսի 302 թուին, Ս.Գրիգոր Լուսաւորիչ մկրտեց Տրդատը, և բոլոր Հայ ժողովուրդը կոապաշտութենէ դարձուց քրիստոնէութեան:

Ֆ. Ս. Լուսաւորիչ շինեց Էջիածնի տա-
ճարն որ Հայ Ժողովուրդի Մայր-եկեղեցին է
և Աթոռ Հայրապետութեան ամենայն Հայոց
ժողովուրդի համար

6. Հայ ժողովուրդը Գրիստունէութեան համար շատ դարեր նեղութիւններ կրած է հեթանոսներէ, և շատ Հայեր Յիսուսի Գրիստոսի Ս. Անունին համար նահատակուած են.

Յ. Ընդհանրական եկեղեցիին մէջ առաջին տեղը կը բռնէ Հայոց Ս. եկեղեցին՝ երջատ մը նշանաւոր յատկութիւններով:

ԺԲ. ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՆ [ՇԱՐ.]

1. Հայոց եկեղեցիին երեւելի նահատակներն եղած են Սանդուխտ, Ս. Ղևոնդ և ընկերները, վահան Գողթնեցի, և այլն:

2. Հայոց եկեղեցիին երեւելի հայրապետներն եղած են Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ, Արիստակէս, Գրիգորիս, Յուսիկ, Մեծն Ներսէս և Սահակ Պարթև, Յովհաննէս իմաստասէրն ու Գրիգոր վկայասէրը, Ներսէս Շնորհալին, անցեալ դարուն մէջ Սիմէօն Երեւանցին և այս դարուն մէջ Ներսէս Ե. Աշտարակեցին:

3. Հայոց Ս. եկեղեցիին երեւելի մատենագիրներն եղած են Սահակ և Մեսրոպ, Խորենացի, Եղիշիկ, Եղիշէ, Յովհան Մանդակունի, Յովհան Օձնեցի, Գրիգոր Նարեկացի, Սարկաւազ վարդապետ, Ներսէս Շնորհալի, Ներսէս Լամբրոնեցի և Գրիգոր Տաթևացի:

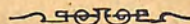
4. Հայոց Ս. եկեղեցիին ընդհանրական հայրապետը Ս. Էջմիածին կը նստի: Անիկա է յաջորդ՝ Թադէոս և Բարթողիմէոս առաքեալներուն և Ս. Գրիգոր Լուսաւորչին, եւ կը կոչուի Եպիսկոպոսապետ եւ Կաթողիկոս ամենայն Հայոց:

5. Սիս եւ Աղթամար կը նստին մասնաւոր կաթողիկոսներ, իսկ Ս. Երուսաղէմ եւ Կ. Պոլիս՝ Պատրիարքներ, որոնք ընդհանրական Պատրիարքին իշխանութեան ներքեւ են:

6. Ամէն դաւառ ունի իր եպիսկոպոս առաջնորդը կամ հոգեւոր հովիւը:

7. Ամէն գիւղերու կամ քաղաքներու թաղեր ունին քահանաներ՝ իրենց եկեղեցիի պէտքին համար, որոնք ընտանիքներու մէջ ազատ ելումուտք ունենալով՝ կը հրահանգեն Հայ Գրիստոնեան Աստուծոյ օրէնքներուն մէջ:

8. Եկեղեցիներուն կից կը գտնուին դպրոցներ, ուր Հայ մանուկներ կը սորվին Գրիստոսի Ս. Հաւատքը, Հայերէն լեզուն և զանազան ուսումներ ու գիտութիւններ:

ԺԳ. ՀԱՅ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐ ՊԱՐՏԱՐԵՐԸ

1. Հայ մանուկները պէտք է սիրեն Հայոց եկեղեցին ջերմեռանդ հաւատքով:

2. Հայ մանուկները մեծ փափաքով պէտք է մասնակցին եկեղեցիի խորհուրդներուն և արարողութիւններուն:

3. Հայ մանուկները ակնածանքով պէտք

է մտիկ ընեն Աւետարանի պատուէրները, որոնք միշտ եկեղեցիին մէջ կը կարդացուին:

4. Հայ մանուկները միշտ պէտք է յիշեն Աստուծոյ պատուէրները, պատուելով իրենց ծնողքը, վարժապետները, յարգելով եկեղեցիին պաշտօնեաները: Պէտք է գործադրեն Յիսուսի վրջին խրատը՝ «Սիրեցէք զմիմեանս»:

5. Հայ մանուկները պէտք է աշխատասէր ըլլան, որպէս զի Երկնաւոր Հօր սիրելի որդիներն ըլլան:

6. Հայ մանուկները պէտք է փառաւորեն Աստուած, իրենց ստեղծողը, որ իրենց պարգեւած է Քրիստոսի Ս. Հաւատքը, որով արժանի պիտի ըլլան ժառանգելու երկնքի արքայութիւնը:

7. Հայ մանուկներն իրենց վարքով բարի օրինակ պիտի ըլլան ամենուն և մանուկները սիրող և օրհնող Տէր Յիսուս Քրիստոս՝ պիտի օրհնէ ու խնամէ զանոնք միշտ և հանապազ:

Կ Ր Օ Ն Ա Կ Ա Ն Գ Ր Ք Ե Ր

ՈՐՈՇՅ ԸՆԹԵՐՅՈՒՄԸ ԿԸ ՅԱՆՁՆԱՐԱՐԵՆՔ

ՀԱՅ ՌԻՍՈՒՅԻԶՆԵՐՈՒՆ

1. Մարգարիտ արքայութեան երկնից (ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿ, Կաթող. ամենայն Հայոց). Լեւոն Քաւրովի վրայ գեղեցիկ բացատրութիւններ, Գիւն 6 զը:

2. Իրախի բնաւիթ (ԽՐԻՄԵԱՆ). Ընտանեկան կեանքը Աւետարանին պատուէրներով վաւերացնող գեղեցիկ խրատներ:

10

3. Խաչի ճառ կամ Յիսուսի վերջին ճառքը (ԽՐԻՄԵԱՆ). Յիսուսի վերջին օրերուն հրաշալի նկարագրութիւնն է, և կը պատմէ Խաչին յաղթանակը աշխարհասիրութեան վրայ:

6

4. Հայրապետութիւն Հայոց (Մ. ԱՐՔԵՊԻՍԿ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ, նախկին Պատրիարք Կ. Պոլսի), Հայրապետութեան ինչպէս նաեւ Սիսի ու Աղթամարի մասնաւոր կաթողիկոսութեանց գեղեցիկ ուսումնասիրութիւնը:

40

5. Արոտ (Մ. ԵՊԻՍԿ. ՕՐՄԱՆԵԱՆ, այժմու պատրիարք). Ընդհանուր եկեղեցիի Պատրիարքական աթոռներուն մէջ մեր Հայրապետութեան ունեցած դիրքին վրայ կը խօսի:

10

6. Համաբարբառ աւետարանի (Երջանկայիշատակ Ն. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ). Զորս Աւետարաններուն ընդարձակ մեկնութիւնն է, ըստ վարդապետութեան Հայ Եկեղեցւոյ:

50

Յ. Աղօթագիրք (ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՔՀ. ՄԿՐԵԱՆ)
 Ժամագրքին թարգմանութիւնն ու մեկնութիւնը
 Կը պարունակէ : 15

Տ. Պատմութիւն Հին եւ Նոր ուխտի (ՍՍՀԱԿ.
 ՔԱՀԱՆԱՅ Տ. ՍՍՀԱԿԵԱՆ) : 4+4

Թ. Կրթարան աւետարանական բանից (Մ. Ե-
 ՊԻՍԿ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆՅ) . Կը պարունակէ զեղեցիկ
 մեկնութիւններ Աւետարանի զանազան կտորներ-
 րուն : 12

10. Պատմութիւն Հին Կապարանի (Ս. ԵՊԻՍԿ.
 ԽԱՊԱՅԵԱՆ) : 10

11. Պատմութիւն Նոր Կապարանի (Մ. ԵՊԻՍ.
 ՄՈՒՐԱՏԵԱՆՅ) : 10

12. Կրօնք, հոգեբանական ուսումնասիրութիւն
 (ՄԱՆԴԻՆԵԱՆՅ) : 20

13. Պատմութիւն Հայ. եկեղեցւոյ (ՅՈՒՍԻԿ
 ՎՐԴ. ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ) : 20

14. Մեկնութիւն Ս. Աւետարանի (ՎԱՀԱՆ Վ.
 ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ) : 12

15. Վարդապետութիւն Առաքելոց՝ ուսումնա-
 սիրութիւն Հ. Յ. ՏԱՇԵԱՆԻ : 30

16. Պատարագամատոյց, Հ.Յ.ԳԱԹԸՐԺ. 20

17. Համաբարբառ. Երուսաղէմի տիպ : 120

18. Քարոզներ, Էջմիածնի տիպ : 20

19. Քննական կրօնագիտ. (ՍՍՀԱԿ ՔՀ.) 20

20. Ճառ Հաղորդութեան, Երուսաղէմ : 5

Վերոյիշեալ գրքերը ստանալու համար պէտք է
 դիմել Դատարան Գործակալութեան :

286

0026410

2013

<< Ազգային գրադարան

NL0026410

